

Ազգ

18 ԱՌՅԵՄԲԵՐ 2016 ՈՒՐԲԱԹ 43(5443)

Պահպանողական բյուջե՝ «անվանգության բարձիկներով»

Ազգային ժողովն այս Եւրոպայի Կառնի Կարտայի Կարգադրման Բացակայության, որը մասնակցել է ԵՏՄ վարչապետների հավաքին, սկսել է քննարկել 2017 թվականի բյուջեի նախագիծը: Այսօր հրավիրված արտահերթ նիստում նախագծի քննարկումը կարողանալի: Ըստ բյուջեի ներկայացնող ֆինանսների նախարար Վարդան Արամյանի՝ եկող տարվա բյուջեային եկամուսներն առավելաբար հարկային մուսթերից են ձեռնարկվելու: Բյուջեի եկամտային մասը կազմելու է 1 տրիլիոն 210 մլրդ դրամ, ծախսերը՝ 1 տրիլիոն 360 մլրդ դրամ, ԳՆԱ-ի աճը 3,2 տոկոս է նախատեսված: Պետական դաշնը, որ այս տարվա վերջին կազմելու է 5 մլրդ 849 մլն դոլար, եկող տարի զգալիորեն հասելու է 6 մլրդ դոլարի սահմանը, սակայն, ըստ Արամյանի, մեծ դաշնային փոսից դուրս են գալու, քանի որ մեր դաշնը միջազգային չափանիշային գնահատականներով միջին ծանրությունից բաց ավելի նվազ դաշն է, բյուջեում էլ արտաքին քաղաքականության համոզիչ «անվանգության բարձիկներ» են ներառված, այնպիսի դաշնային կառուցվածք է նախագծված, որ անկախիստեստի վիճակներ չեն կարող լինել: Ի.Խ.

ՕՐԵՐԻ ՀԵՏ

Նամակ Ամերիկայից

Տասը տարվա ընդմիջումից հետո այս անգամ Ամերիկյան գրառուցադրող փոփոխությունը ավստրալիացիներն էին. դրանք այժմ մեծ մասամբ ճադոնական են, նաև գերմանական: Դա ամերիկայի վկայությունն է այն բանի, որ աշխարհի դեռևս ամենաառողջ սննդամթերքն ունեցողի համբավ վայելող այս հզոր երկիրը լուրջ, լուրջ սննդամթերքի խնդիրներ ունի: Ծաղոնական ամեն ինչի, առաջին հերթին ավստրալիացիների նկատմամբ իր ծայրահեղ խանդոտ վերաբերմունքով ինձ նախապես ծանոթ Ամերիկայից այժմ ոչինչ չի մնացել կարծես. ամենուր «Տոյոսաները», «Նիսաններն» ու «Յոնկաներն» են վիսում: Գետնաբար ամենահեշտ էր Ռոնալդ Թրամփի համար ընտրադաշնակցություն օգտագործել այս, հետևաբար գործազրկության խնդիրը, որի մեկ այլ բացասական արտադրությունն է ամերիկյան Hoover մակնիշի փոշեկուլների և սննդամթերքի այլ աղբյուրների վերջին գործարանը օրեր փակվեց Մ. Նահանգներում, քանի որ ընկերության ամբողջ արդյունաբերությունն այժմ սեղափոխվել է Մեքսիկա և Գուայատեմալա: Կառնիստները ամերիկյան արտադրողները միլիոնավոր աշխատատեղերի կորստի ծանր հետևանքներով:

Աչի գարնող երկրորդ բանը հեռուստատեսությունից մեզ արդեն ծանոթ բողոքի ցույցերն ու միջիններն էին: Գերմանական նման բողոքներին վարժ հայաստանցու աչքերիս ավելի անսովոր սակայն այն էր, որ ո՛չ Բոսնիան էր ո՛չ էլ Նյու Յորկում չէր ստանում բողոքավորի, որի բռնած լուսարկի կամ ցուցաստիսակի վրա գրված լինե՞ր Ֆիլարի Քլինթոնի անունը: Նրանք Ֆիլարիի կողմնակիցները, առավել ես երդվյալ երկրագունները չէին, այլ՝ Թրամփի ու խեղճ հակառակորդները: «Թրամփը մեր նախագահը չէ»: սա՛ էր միայն նրանց լուսարկի ֆախուս, ռասիս, կնասյաց, կու-կլոու-կլանական և այլ բնորոշումներով հագեցած (միայն անսխեմական է բացակայում)...

Աչխառու երրորդ նորությունն ինձ համար ամերիկացիների կլանվածությունն էր ֆաղափական լուրերով՝ հեռուստատեսությամբ, ռադիոյով և, ինձ նման տղազի մամուլի երկրագործի գոհունակություն զանազան փաստ՝ թերթերով: Սովորաբար ֆաղափական լրատվության համոզող ընդգծված անարբերությամբ հասկանալի միջին ամերիկացին ամբողջովին և ամենուր աչին ու ակնաջը սրած էր դառնում դեռևս նորությունները: Երեկ արդեն հասկացել է, որ եթե ինձը չզբաղվի ֆաղափականությամբ, ապա ֆաղափականությունը կզբաղվի իրենով: Նրան այժմ հետաքրքրում է յուրաքանչյուր լուր և մեկնաբանություն՝ ովքե՛ր են մաս կազմելու Թրամփի վարչախմբին, ի՞նչ մարդիկ են դրանք, ի՞նչ կանխատեսումներ կան գործազրկության դեմ դաշնային, կրթության, առողջական առաջնությունների, տնտեսական քաղաքականության, տնտեսական քաղաքականության, քաղաքականության, քաղաքականության միջոցներ անօրինական երգաղբյուրների դեմ, կառուցելու՞ է Մեքսիկայի հետ իր երկրի 1000 կիլոմետրանոց սահմանի դաշնային սահմանը, ձմեռելու՞ է սեւամորթ ազգաբնակչության ընդլուծումները...

Մեկ խոսքով՝ սովորաբար ինքնավստահ, relax-ը մաքսոզ ամերիկացին այս օրերին դարձել է մտախոռված փողով օրվա հանդեպ: Ըստ երեւոյթին զգում է, որ Մ. Նահանգներն այլևս չի լինի այնպես, ինչպես սասնամյակ առաջ: ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՔՈՍՏՆՆԻՅՈՒ ՅՈՐԻ

Վիզեն Սարգսյան. «Զգույ՛ց խոսեմ»

ՄԱՐԻԵՏԱ ԽԱՉԱՏՐՅԱԼ

Շատ վստահավոր եմ համարում, երբ մեմֆ, ընդունելով ինչ-որ մեկի ամօրինի հարսացումը՝ ակնկալում եմ նրանից ավելի վճարում, դրանով լեզվիսնացնելով ամօրինի հարսացումը: Եթե մեմֆ այդքան սկզբունքային եմ, ղեկ էր դառնալուստ յուրաքանչյուր գողացված կողմերը հետքերով համար, եւ երբ հետքերն ձեռք հետ միասին զսնենք ճիշտ ծախսելու ձեւը: Բայց երբ ստուն եմ՝ ով լուր է կերել, նա թող լուր վճարի, դա իմ ֆաղափականությունը չէ, եւ ես դրան դեմ եմ: Ես կողմ եմ նրան, որ մեմֆ սահմաններ դառնալի

միասնական չափի տուրք»: Այս եւ մի քանի այլ ուսագրավ մեմֆի հեղինակը դաշնայինության նախարար Վիզեն Սարգսյանն է, դրանք նա ստել է երեք օր խորհրդարանում բուռն քննարկված «ԳԳ Դաշնայինության ժամանակ զինծառայողների կյանքին եւ առողջությանը դաշնային վնասների հատուցման մասին» եւ հարակից օրենքների փաթեթի վերաբերյալ իր եզրափակիչ ելույթի ընթացքում:

Բունդեսբազի բանաձեւը՝ Թուրքիայի կոկորդին

Անկարայում ԳԳՏ ապագա նախագահ Շթայնմայերին սառն են ընդունել

ԱՆԱՐԻՏ ԳՈՎԱՏԵՓՅԱԼ

Գերմանիայի արտգործնախարար Ֆրանկ Վայսեր Շթայնմայերին երեւոյթի 15-ին Անկարայում սառն են ընդունել. օդանավակայանում լիմուզինի փոխարեն ավտոբուս էր սրանադրվել բարձրաստիճան հյուրին, թուրք դաշնակցից էլ նախընտրել է թանկ գնահատել ժամանակը՝ օդանավակայան գնալու փոխարեն բարձրաստիճան հյուրին դիմավորել իր առանձնասենյակում: Եւրոպայի եր արդեն, ինչ Շթայնմայերը ժամանակ էր ծախսում հեռախոսով դաշնային վարչապետին ձեռք բերել Թուրքիայից վերաբերյալ, կատարել էր Գայոց ցեղասպանությունը հրադարարկավ չճանաչելու «հանձնառությունը», ավելին՝ նոյեմբերին 13- ին կանխել էր

Սամբուլի հյուղաստանում հայտարարված Դեբարձեի սիմֆոնիկի «Արդե»-ը, բայց Թուրքիայից ուրեւ զգացական՝ դրական ազդանշան չէր նշանակում: Սա Շթայնմայերի առաջին այցն էր Թուրքիա՝ այդ երկրում ձախողված իշխանափոխությունից հետո: Այն, որ այցը երկար չէր նախադասարարվել, վկայում են գերմանացի մեր գործընկերները:

Անոս Մելիքյան. «Ակադեմիան ազգային արժեք է, որը ոչ ես եմ ստեղծել, ոչ էլ այսօրվա կառավարությունը»

Հայաստանում եկե՛ք է արդյոք ակադեմիական գիտության վերջը: Հայաստանի Գիտությունների ազգային ակադեմիայի ինստիտուտները 1990-ական թվականներից վերածվեցին ՊՈԱԿների: ՊՈԱԿների վերացման վերաբերյալ ներկա կառավարության վերաբերմունքը հայտնի է: Սակայն գիտնականները կարծում են, որ այն, ինչ վերաբերում է նախարարություններին կամ դեպքերի կառուցվածքին կից ՊՈԱԿներին, գիտության դեմքում նույն վերաբերմունքն արդարացված չէ: Մտախոհություններ կան նաև գիտական աստիճան ունեցողներին հավելվածներից զրկելու սրանադրվածության եւ մի քանի այլ նորամուծությունների հանդեպ, որոնք գիտության աստիճանում մտադիր է իրականացնել նոր կառավարությունը: Օրերս ԳԱԱ դաշնային ինստիտուտի գիտական խորհուրդն իր անհամաձայնությունն էր հայտնել այն առաջարկին, որով վերացվում է գիտական աստիճանաճանաչման երկաստիճան համակարգը՝ վերածելով այն միաստիճանի: Այդպիսի որոշումն, ըստ խորհրդի, անցրելի կորուստներ կբերի գիտությանը, մասնավորապես՝ հայազգի գիտությանը: Գիտությունը բերում է այն հիմնավորումը, որ Եվրասիական միությունում՝ երկաստիճան գիտաստիճանաճանաչման համակարգի առկայության դառնալուստ դա նաև տարբեր խնդիրներ կառաջացնի Հայաստանի համար, այդ թվում՝ վկայականների փոխանցման հարցում (երկաստիճան համակարգը գործում նաև Եվրոպայի առաջատար երկրներում՝ Ֆրանսիայում, Գերմանիայում, Զվեյցարիայում և այլն): ՀՀ ԳԱԱ դաշնային ինստիտուտի սնորեն, ակադեմիկոս Անոս Մելիքյանի հետ մեր գրույցը վերաբերում է այս օրերին ակադեմիական գիտնականների քաջամուտ սիրող մտախոհություններին

- Պարոն Մելիքյան, ի՞նչն է հասկալուստ անհանգստացնում ակադեմիական գիտնականներին: - Խորհրդային տարիներին ստեղծվեց գիտությունների ակադեմիան դաշնային մի թե՛ միայն, 1943 թվականին, եւ դեռևս ինչ, ազգը այդ ազգային արժեքի կարին ունեին: Գերմանիայից քաշված այդ վիճակը միայն փոխվեւ, քանի որ ակադեմիան իր բազմաթիվ ինստիտուտներով ստասարկում էր ողջ Խորհրդային Միության գիտությունը, մասնավորապես՝ ճգնաժամի գիտությունները: Երբ կալուստը կսրվեցին նախկին խորհրդային, ներկայիս անկախ դեպքերումների հետ, այլևս Հայաստանը նման քաղաքական չէր կարող թույլ տալ իրեն: Եթե չեն սխալվում՝ 6-8 հազար աշխատող ունեւ միայն ակադեմիան, իսկ ողջ Հայաստանում 20 հազարից ավելի գիտախառնողներ կային: Բնականաբար կրճատման միջին գնալիս: Դա արվում էր փոխ առ փոխ: 10

Թուրքիան հրաժեշտ է տալիս օրինականությանը

«Երկրաշարժի» ռուսամետոցնցումները

Հայոց ցեղասպանության թեման ավելի քան մեկ դարյա ամերիկյան մամուլի ...

t2 4

t2 Ա

t2 6

ԱՐԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱԼ

«Կյանքս կսամ բանակին», բայց 1000 դրամ ... չեմ տա

«Ես կյանքս էլ կսամ բանակի համար բայց ...», «Էլի ժողովրդից եմ փող ողկում ...», «Ով որ թալանելա ա, թող նա էլ փող տա ...», Եւրո կարելի է Եւրոնակել: Դայաստանում մոդայիկ է դարձել ցանկացած նախաձեռնություն՝ առանց բովանդակությանը եւ անգամ մոլորակին ծանոթանալու, վարկաբեկել: Կարելու է, խոսքը 1000 դրամի, 50 դրամի, 6,9 դրամի, թե՛ 5 տկոսի մասին է, կարելու է, թե՛ որհանով է հիմնավոր կամ ոչ հիմնավոր, որհանով են տեղեկացված կամ անտեղյակ, բայց «կյանքս բանակին» սլոգո ֆեյսբուքյան եւ այլ «հեռուները» կյանքի ու մահվան դաշտում են սկսում դրամի կամ տկոսի համար: Իհարկե, ֆեյսբուքում նրանց կյանքը վստահի չի ենթարկվում, բայց ահա իրենց կյանքը իսկապես անեն օր վստահի ենթարկողների նկատմամբ այս մոտեցումը առնվազն զգված է առաջացնում:

Չոհված եւ հաշմանդամ դարձած զինծառայողների սոցիալական աղաքակցումը:

թյան հիմնադրամի ստեղծումը եւ աշխատող ֆաղափարների կողմից այդ հիմնադրամին ամսական 1000 դրամ փոխանցելը դարձավ հերթական վայնասունի բարձրացման առիթը: Սեփական ղեկավարում դեմ դայաբարելու եւ ամբողջաբան գոռում գոչումներով հերթական անգամ սոցցամեդիայում «գեներալա-նալու» մարմաջը անգամ այս դեղմունք մի կողմ չդրվեց: Նախկինից հայտնի նույն կասաղությանը, նույն խոսքերով, նույն ոճով ու մեթոդներով 1000 դրամ վճարելու դեմ ուղղված արձագանքները փոխվեց բանակի դեմ վարկաբեկման արձագանք: Գերթական «ֆաղափարական» «նախաձեռնություն» ստեղծվեց ոչ անհայտ Սախմալի մասնակցությանը կամ դեկավարությանը: Մի մարդու, որն իր կյանքը նվիրել է հայկական բանակին եւ ղեկավարումը վարկաբեկելուն, իհարկե համադասարան վճարի դիմաց, որ նա ստանում է արժեքային հիմնադրամներից: Մյուս կողմից էլ, անընդունե-

լի կամ առնվազն անհասկանալի են ոռնացողների բանակին արդարացնելու փորձեր անող՝ Եւրո հաճախ ազնիվ եւ նորմալ մարդկանց այստիպի հիմնավորումները: «Վստահություն չկա, դրա համար եմ ասում» կամ «որ հանգզվեմ փողը գնալու ա զինվորին, բոլորն էլ կսամ» եւ այլն: Լավագույն դեղմունք սրամբ ոչ հիմնավոր եւ միամիտ արդարացումներ են, ուրիշ ոչինչ: Ինչո՞ւ, որովհետեւ ինչ-որ բանում հանգզվելու համար ոչ թե միանգամից վարկաբեկման արձագանք եմ սկսում՝ առանց մանրամասների ծանոթանալու, այլ փորձեր եմ անում նախ ծանոթանալ, տեղեկություն հավաքել, նախաձեռնություն մեջ օբյեկտիվ եւ սուբյեկտիվ դաշտի փնտրել, առաջարկներ անել նախաձեռնությունը ավելի լավ դարձնելու համար: Նույնը նաեւ վստահության առումով, նախ ղեկավարումը, թե՛ ի՞նչը կարող է անվստահության մասին դառնալ, մեխանիզմներ առաջադրել եթե

կարող եմ, երաժիշտներ դա-հանգզել: Տվյալ դեղմունք, եթե մարդը բանակում է եւ անկեղծորեն ցանկանում է օգտակար լինել սեփական բանակի զինվորին եւ սղային, ցանկանում է հանգզվել, որ իր գումարը մոլորակին կծառայի, նախաձեռնա-տալ է: «Ես սկզբում փորձեցի դա-րաս եւ վճարել այդ գումարը, բայց կցանկանայի երաժիշտներ լսել, որ այն մոլորակային կլի-նի եւ գերծ չարաժառանգներից»: Այս դեղմունք արդեն հասկանալի է դառնում, որ մարդն իսկա-պես անկեղծ է իր մոտեցման մեջ, այլ ոչ թե դարձադաշտ անձնական, ֆաղափարական կամ այլ Եւրոն ու մեծ է առաջ տանում դրական նախաձեռնության աղաքակցում հաշման: Մի խոսքով, նախագիծն ըն-դունվել է առաջին ընթաց-մամբ: Գլխավոր թերությունը, որ այն ունի՝ համախառնված մոտեցումն է: Միմյուրեւ, հարկ է, որ այն ավելի արդար լինի: 1000 դրամ վճարը բոլորի հա-

մար սահմանելու փոխարեն, արդարության եւ նաեւ արդյու-նավետության բարձրացման ա-ռումով ավելի ճիշտ կլինի կի-րառել ավելի բարձր աշխատա-վարձ ստացողից՝ ավելի Եւրո գումար սկզբում: Եւրոնակելով, մինչեւ 200 հազար դրամ ստա-ցողների համար 1000 դրամ, յուրաքանչյուր հաջող 200 հա-զար դրամ ավելի աշխատա-վարձի դեղմունք՝ լրացուցիչ 1000 դրամ:

Գ. Գ. Բնականաբար ես վճարելու եմ 1000 դրամը՝ անկախ իմ սոցիալական վիճակից, քանի որ մեմբ բոլորս ղեկավար ենք մասնակց դառնալով մեր եւ մեր ղեկավարության անվստահությունն աղաքակցող զինծառայողների սոցիալական աղաքակցումը նրանց զոհվելու կամ հաշմանդամ դառնալու դեղմունք: Պե-տությունից բացի, բնակչու-թյունն էլ ղեկավար է իր մասնակցու-թյունն ունենալով այդ գործին, ընդ որում՝ չհամարելով դա հեռու-թյուն:

ԵՄ-ից «արեւահարվածները»՝ Բուլղարիա եւ Մոլդովա Իսկ Հայաստանը դեռ ցանկանում է սոցիալապես ֆանդիկո կառույցի հետ

Եվրոմիությունը որդեկ կառույց ԵՄ-ի անասանություն մասին լեզուներում Իսլանդիայի կողմից այդ կառույցին անդամագրվելուց հրաժարվելու որոշումն էր: Սակայն միությունը ղեկավարող բյուրոկրատիան կարելու էր չսկսել դրան եւ ձեռնարկել, թե՛ դա ոչինչ չի նշանակում: Միմյուրեւ, այդ ժամանակ ԵՄ-ում գործընթացներ էին տեղի ունենում, որոնք իսկական ավելորդություններ էին հիշեցնում՝ Զուլմասանը հրաժարվում էր վճարել եվրոական խոսք ֆինանսական կազմակերպություններին եւ մասնավորապես Գերմանիային ունեցած իր դարձե-րը, Եվրատիրոջարանի ընտրություններում սարքեր երկրներում հաղթանակ էին տանում «Եվրո-հոռետես» համարվող ուժերը, Արեւմտյան Եվրոպայի երկրներում ավելի բարձր եւ ազդեցիկ էին լսվում միգրացիոն ֆաղափարների խոսքերը եւ մասնավորապես իսլանդական սարք ավելացման դեմ դայաբարելու օգտին հանդես եկող ֆաղափարական ուժերը, չկար միանգամայն մոտեցում Ռուսաստանի նկատմամբ կիրառվող սենսաական մասնավորաց-ների նկատմամբ:

Այդ գործընթացների մեծ մասը հիմա էլ է Եւրոնակելում, իսկ Brexit-ը՝ Մեծ Բրիտանիայի դուրս գալը Եվրոմիությունից, իսկա-կան սառը ցնցուղ էր այդ կառույցի համար: Մեծ հաշմունք, անգամ Brexit-ը ոչ մի կերպ չազդեց ԵՄ ֆաղափարականության վրա: Կառույցի ղեկավարները Եւրոնակելում են համարել, որ կարելի է գեղեցիկ խոսքումներով, մանր-մանր դրամաճորհային ծրագրերով, ուժեղ ֆարոզու-թյամբ, այս կամ այն երկրի ֆաղափարական վերնախավին, ըստ էության կառուցելով, նոր երկր-ների հրապարակել դեղմի «Եվրո-դական դրամ»: Սակայն նրանք հաշմունք չեն առնում, որ առանց իրական արդյունների, այդ ամենը միայն ժամանա-կավոր արդյունք է ունենալու,

չստանալով ակնկալածը, «Եվ-րոդական դրամից» փախ-չողների թիվն ավելանալու է: Անցած Եւրոպայի ընթացում նման փախուստի առաջին փոր-ձը կատարեցին երկու երկրներ՝ ԵՄ անդամ Բուլղարիան եւ ԵՄ հետ սոցիալապես Մոլդովան: Մոլդովայում եւ Բուլղարիայում տեղի ունեցան նախագահական ընտրություններում հաղթեցին Ռու-սաստանի հետ հարաբերություննե-րի բարելավման կողմնակից թեկ-նածուները՝ Մոլդովայում՝ սոցիա-լիստական կուսակցության նա-խագահ Իգոր Դոդոնը, Բուլղա-րիայում՝ Ռուսեն Ռադեվը: Երկուսն էլ հաղթեցին իրենց՝ ընդգծ-ված արեւմտյան հիմնական մե-ցակիցներին: Ինչո՞ւ ԵՄ անդամ բուլղարացիները եւ ԵՄ սոցի-ալապես մոլդովացիները ընտրե-ցին, այստես ասած, ռուսամեծ թեկնածուներին եւ արդյո՞՞ ճիշտ է նրանց ռուսամեծ անվանելը:

Գլխավոր դարձառը ԵՄ ան-դամակցության կամ սոցիալա-պես հետ չարաբարացած սղաքե-լիներն են եւ կորուսները, որ կեցին այդ երկրները եվրոպա-կան կառույցների հետ «ինտեգր-ման» արդյունքում: Գրաժարվելով ռուսաստանյան ռուսալից, մոլ-դովացիները չզգան համարժեք եվրոպական ռուսալից: Եվրո-միության հին անդամ երկրների արտադրանքի հետ մոլդովական արտադրանքը ոչ զնով, ոչ որա-կով, ոչ ստանդարտներով դար-ձադաշտ չէր կարող մրցակցել: ԵՄ հետ սոցիալացումը ռուսական ռուսական փակեց նաեւ մոլդովա-ցի ֆերմերների համար՝ մոլդո-վական գինին, խմորները եւ այլ գյուղմթերքներ հնարավոր չէրավ վաճառել ԵՄ սարածում: Ավե-լին, մոլդովական արտադրան-քը անգամ ներքին ռուսական կորցրեց՝ եվրոպական ավելի էժան արտադրանքը դուրս մղե-ցին տեղական արտադրանքին նաեւ Մոլդովայի ներսում: Ար-դյունքում, սասնյակ հազարա-վոր փակված աշխատատեղեր, սնանկացած ֆերմերներ եւ գործարարներ, չհաշված կո-

ռուցիոն սկանդալները, որոնք ցնցում էին այդ երկիրը հասկադես վերջին մեկ-երկու տարվա ընթացում:

Առիթ ունեցել են համեմատել Դայաստանին իր տարածքով, բնակչությամբ թվով եւ սենտու-թյամբ ամենամոտ զգնվող Մոլ-դովայի ցուցանիշները («Ինչո՞ւ հենց Մոլդովան համեմատեմք Դայաստանի հետ», ԱԶԳ, 05.02.2016): Գիշտեցնեմք միայն, որ երկրի կենսամակարդակը բնութագրող հիմնական ցուցա-նիշով 1 Եւրոն ընկնող ԳՆԱ-ով, այդ երկիրը կրկնակի զիջում է մեզ: Մոլդովայում 2015-ին 1 Եւ-րոն ընկնում էր 1740 դոլար, Դա-յաստանում՝ 3547 դոլար: Նույնը էր մասերը մնացած բոլոր սո-ցիալ-սենսական ցուցանիշնե-րի առումով: Այսինքն, այդ երկիրը ոչ միայն «Եվրոպական դրամ» չի գտել, այլ հայտնվել է իսկա-կան եվրոպական դժոխքում:

Ինչ վերաբերվում է Բուլղարիա-յին, աղա բավական է հիշեցնել, թե՛ ի՞նչ Եւրոպայի առաջարկից հրաժարվեցին այդ երկրի նախ-կին իբիստությունները: Գնումն «Եվրոպական համեմատու-թյամբ», այդ երկիրը հրաժարվեց Ռուսաստանից դեղմի Արեւ-մտյան Եվրոպա զագասարի հա-մար տարանցիկ երկիր դառնա-լուց, ինչը հույժ անհրաժեշտ էր Ռուսաստանին զագի տարանց-ման ժամանակ նկրահնական Եւրոպայի եւ հարուցած խն-դիրներից ազատվելու համար: Բուլղարիան հրաժարվեց, որից հետո Ռուսաստանը Թուրքիայի միջոցով որոշեց իրականաց-նել այդ խոսքը նախագիծը: Դժվար է ասել, թե Բուլղարիայի նոր նախագահը կրիմի՞ Ռուսաս-տանին այս նախագիծը վերա-կենդանացնելու դեղմունք, Ռու-սաստանը կհամաձայնվի՞ դրան, թե՛, ինչպես ասում են, արդեն «զմայրը զմայր է»:

Միմյուրեւ ժամանակ, փչ հա-վանական է, որ Բուլղարիան այս դաշինք կիրառվի ԵՄ անդա-մակցումից, բայց առաջիկայում նման զարգացումը բացառված

չէ: Ինչ վերաբերվում է Մոլդովա-յին, աղա նոր նախագահը հայ-տարարել է, որ հանրապետ կանց-կացնի երկիր՝ ԵՄ-ի անդա-մակցման վերաբերյալ եւ չի բա-ցառել ԵՄ հետ սոցիալացման սենսական մասի վերանայու-մը: Այլ հարց է, իհարկե, նման մտադրություն ունեցող նախա-գահը չի՞ վստահում իր իբիստու-թյունը, դառնալով գումարը հե-ղափոխության ենթակա հերթա-կան հնարավոր զոհը:

Այժմ Իգոր Դոդոնի եւ Ռուսեն Ռադեւ «ռուսամեծ» լինելու վե-րաբերյալ: Ռուսաստանի հետ հա-րաբերությունների բարելավումը, սենսական կադերի աշխուժա-ցումը բխում է այդ երկրների Եւ-րոպայից: Նրանց նախորդող ֆաղա-փարական իբիստությունները երկրի ղեկավարական Եւրոպայի էին անձնականը՝ ընտրվելով եվ-րոպական ինտեգրման ուղին, ո-րը, ինչպես ցույց տվեց կյանքը, ճանադարի էր դեղմի սենսա-կան անկում եւ սոցիալական վիճակի վաթարացում: Գետե-լաբար, այդ երկրների ղեկավարա-կան անկում եւ սոցիալական վիճակի վաթարացում: Գետե-լաբար, այդ երկրների ղեկավարա-կան անկում եւ սոցիալական վիճակի վաթարացում: Գետե-լաբար, այդ երկրների ղեկավարա-կան անկում եւ սոցիալական վիճակի վաթարացում: Գետե-լաբար, այդ երկրների ղեկավարա-կան անկում եւ սոցիալական վիճակի վաթարացում: Գետե-լաբար, այդ երկրների ղեկավարա-կան անկում եւ սոցիալական վիճակի վաթարացում:

Նույն տարածաբանությամբ ռու-սամեծ ղեկավարել է համարել Դայա-ստանի հանրապետության երեք նա-խագահներին, որոնք առաջնորդ-վել են Դայաստանի անվստահու-թյամբ, սենսական կադերի ղեկավարման եւ զարգացման ղեկավարական Եւրոպայից հաստատել Ռուսաստանի հետ: Միմյուրեւ, առնվազն առաջին եւ ներկա նախագահները ոչ մի կերպ «ռուսամեծ» կերպարի մեջ չեն տեղավորվում: Բավական է միայն հաշմունք, թե գործող նա-խագահը որհան հաճախ է մեկ-նում ԵՄ, ԵՄ, ԵԺԿ, ՆԱՏՕ-ի եւ

նմանափող այլ կառույցների համաժողովներին, կոնֆե-րանսներին եւ այլ միջոցա-ռումներին, իսկ նրա ազդեցու-թյան սակ զգնվող հայտնի մե-դիաակտիվները՝ իր հեռուա-սարկերություններով, կայե-րով եւ բլոգերով հակառուսա-սանյան ֆարոզի եւ արեւմտյան մտածելակերպի եւ սովորույթ-ների ամենամեծ տարածողնե-րից ու դարձադարձներից է:

Մնում է միայն մեկ հարց, իսկ Դայաստանը ղեկավարել է ԵՄ հետ սոցի-ալացման համաձայնագիր ստ-ագրի, նկատի ունենալով այդ կա-ռույցի թեկնածուները, բայց Եւրո-նակելով կազմափոխումը: Թե-րեւ այդ, բայց դա կարելի է անել միայն այն դեղմունք, եթե այդ հա-մաձայնագիրը ավելի Եւրո լինի ղեկավարակալի եւ հայտարարի ընդա-մենը ԵՄ հետ Դայաստանի ֆաղա-փարական լավ հարաբերությունների մասին: Այն չղեկավարել է ունենա սեն-սական դարձադարձի բաղադ-րիչ, որը կարող է լրացուցիչ խնդիր-ներ ստեղծել Դայաստանի սենսու-թյան համար: Միմյուրեւ ժամա-նակ, հարկ է ԵՄ առջեւ բարձրաց-նել եվրոպական զանազան հիմ-նադրամների կողմից Դայաստա-նում, այստես կոչված, ֆաղափա-ցիական հասարակություն հա-մարվող հասարակական կազմա-կերպությունների ֆինանսավոր-ման հարցը: Անհրաժեշտ է առանց ավելորդ ձեռաբանության արձա-նագրել, որ դա ոչ այլ ինչ է, քան մեր երկրի ինքնիբիստության եւ կայունության դեմ ուղղված գոր-ծողություն եւ դաշինքներ չֆի-նանսավորել նման գործողու-թյուններ իրականացնող կազմա-կերպություններին: Տալով, սա փչ հավանական է, թե՛ չասեմք ան-հավանական է՝ բա մեր եվրոպա-կան «ինտեգրման» ու «արժեքնե-րին հավասարիմ լինելը», ստաց-վող դրամաճորհները ինչ-որ ծրագրերի համար, դրանցից օգս-վող դաշնակցության Եւրոպայից եվ-րոպական երկրներ, չկրկնվելով երկ-րի նախագահի՞ վերելում նշված նախադասվությունները: Ա. Մ.

ԵՐԿԱՆԴ ԱԶՍՏՅԱԼ

ՂԵՏՐՈՅՔ, ԱՄՆ

Խորհրդային կայսրության անկումից հետո թվով շատ քիչ մեկնաբաններ էին ակնկալում, որ սառը Պաստերազը կվերակենդանանա եւ կհասնի ներկայի թեժ մակարակին: Ժամանակին նախագահ Ռոնալդ Ռեյգանը վստահեցրել էր բոլորին, որ ՆԱՏՕ-ն չի ընդարձակվի եւ չի սղախանա Ռուսաստանին, բայց այդ հավաստիացումը երկար կյանք չունեցավ, եւ ՆԱՏՕ-ն ոչ միայն իր մեջ ներառեց Արեւելյան Եվրոպայի նախկին խորհրդային բլոկի երկրներին, այլեւ սկսեց Պաստերազական հրթիռային հենակետեր կառուցել Լեհաստանում, Ռուսաստանի սահմանին, «Եվրոպական դաճակիցներին Պաստերազներու համար խաբեբա երկրներից»: Սա, ի դեպ, հակառակ այն փաստին, որ Արեւմուտքի հեռ կնքած Պայմանավորվածության համաձայն, Թեհրանը Պաստերազները էր ոչնչացնել միջուկային զենքի իր մահաբեր զինանոցը:

Նաեւ Սիրիայում: Ավելին, որոշ ֆաղաֆագետներ Եվրոպայում համարում են, որ Թուրքիայի հանցագործությունը ծառայում է Սիրիայի սարածփի որոշ մի մասի «ազատագրմանը»:

Երկաթի սանդղատների այս կիրառումը շատ հարմար է ֆաղաֆակյան կամակասարների համար: Բացի բոլոր սկզբունքների փաստական խախտումներից նախագահ Ռեյգանի Թայիդ Էրդողանը նաեւ ավելի համարձակ երազներ է փայփայում վերականգնելու նախկին Օսմանյան կայսրությունը՝ վերանվաճելով բոլոր այն երկրները, որոնք հազարավոր սարիներ զսնվել են օսմանյան լծի ներքո որդես հոյասակներ:

Իր արտասահմանյան արկածախնդրություններից անդաժամ մնալուց հետո, նախագահ Էրդողանը զայրույթը թափեց իր սեփական ժողովրդի վրա: Ամռանը սեղի ունեցած կեղծ հեղաշրջման փորձը «ասվածասուր հնարավորություն» բնութագրելով, նա դուրս է եկել ուրվականների ուրսի, որի գլխավոր թիրախը ֆուրդ ժողովուրդն է: Չանգվա-

դիմանալ չի կարող: Նախագահական Գերմանիան փլուզվեց, ճաղոնական միլիտարիզմը կործանվեց եւ նույնիսկ ավելի երկար դիմացող Խորհրդային կայսրությունն իր մայրամուտն աղոթեց:

Էրդողանի կառավարությունն էլ կարծես շատ անաչ գնաց: Չանքերության բաժակը լցվեց, երբ ընդդիմադիր «Ջունիուրիտես» օրաթերթի խմբագիր Ջան Դյունդարի ձեռնարկման կարգադրագիրը ստորագրվեց եւ ֆրանկոս HDP կուսակցության երկու առաջնորդներ՝ Սելահեդդին Դեմիրդաչն ու Ֆիզեյն Յուսեյնյանը բանտարկվեցին՝ HDP-ի 11 այլ անդամների հետ: Անցյալ մայիսին էլ, ինչպես զիստեմ, իշխող AKP կուսակցությունը կարողացել էր խորհրդարանական անձեռնմխելիությունից զրկել HDP-ի Պաստերազներին: Այժմ Դիյարբեքիի երկու համաֆաղաֆագետներն էլ են բանտարկված:

Գերմանիայում աղոթող Դյունդարը մի հարցազրույցի ժամանակ ասել է. «Թուրքիան ստիպված է լինելու ընդհանուր կա-

փայի կառավարական լրացմանից: Նրան մեղադրեցին «սահաբեկիչներին Պաստերազներու» մեջ: «Այդ բնութագրումը այժմ սրվում է բոլոր մասն, ովքեր դեմ են կառավարությանը, Պաստերազներու, ներառյալ նույնիսկ Գերմանիային, որին կառավարությունը երեկ հռչակեց սահաբեկիչներին սաստառող», գրված էր «Էլ Մունիսորում» հրատարակված անստորագիր մի նամակում, որի եզրակացությունը հետևյալն էր. «Թուրքիան հետեղականորեն ընթանում է դեպի ֆաշիզմը»:

Արձագանքելով Թուրքիայում կատարվող իրադարձություններին, Եվրոմիության արտաքին ֆոլիո կառավարության ղեկավար Ֆեդերիկա Մոդերնինը նշել է, որ «չափազանց մտահոգված է» ձեռքարկությունների առնչությամբ: Նա իր մտահոգությունը հայտնել է Թուրքիայի արտաքին գերատեսչության եւ Եվրոմիության գործերի նախարարների հետ հեռախոսազրույցի ժամանակ:

Իսկապես լուրջ մտազոհություն կա Եվրոպայում եւ Մ. Նահանգներում Թուրքիայում աղ-

մարգելներ մշակելու ֆնդարկումներին:

Ամերիկայի դեմոստրատորության ֆնդադատությունը նույնպես բավական թույլ էր: Խոսնակ Ջոն Զիրբին ասաց, որ «Մ. Նահանգները խորապես մտահոգված է խորհրդարանի ընդդիմադիր Պաստերազներին կալանավորման եւ... համաճանցի հասանելիության կառավարական սահմանափակումների առնչությամբ»: Նա նաեւ ֆնդադատեց նախանցյալ ուրբաթ օրվա ռեպակոնդուկցիաները եւ PKK-ին հորդորեց «դադարեցնել սահմանս եւ դաժան հարձակումները»:

Այս բոլորին գումարած, Մուսկվան բանակցում է Անկարայի հետ՝ կրկնադատելու համար իր բնական զագի վաճառքը այդ երկրի, եւ թուրքական բանակին նոր Պաստերազական հրթիռային համակարգ սրամարդելու համար:

Ամբողջ Եվրոպայով մեկ եւ Մ. Նահանգների որոշ ֆաղաֆագետներ մարդիկ բողոքի իրենց ձայնն են հնչեցնում ստեղծված իրավիճակի առնչությամբ: Իսկ որե՞նչ է

Թուրքիան հրաժեշտ է ասլիս օրինականությանը

Յոթնամասուն երկար սարիներ միջազգային ֆաղաֆակյան խնդիրն էր սահմանափակել Խորհրդային Միությանը առաջխաղացումը: Այսօր այդ սահմանափակումներն ուղղված են Ռուսաստանի Դաճակության դեմ, որդեսզի նորից չդառնա գերտերություն: Բայց առողջ դատողությունը հուշում է, որ որեւէ երկիր, որի գոյությունը վստահված է, անդամորեն ձգտելու է վերազինվել: Եվ սա է ներկայումս կատարվում աշխարհաֆաղաֆակյան արեւայում վերընձյուղելով Թուրքիայի նման սառը Պաստերազմի նախկին մարտիկներին:

նոր ֆուրդ եւ ընդհանրապես թուրք ժողովուրդների ճակատագրերի նկատմամբ, որոնք կառավարական տեղերի խելացնող մղձավանցի մեջ են աղոթում: Բայց Եվրոպայում կառավարությունները միակարծիք չեն այն հարցում, թե ինչպես Պաստերազները վերահսկողությունից դուրս եկած այդ իրավիճակի հետ:

հայերիս զորակցությունը ֆրեդին: Ինչո՞ւ ֆուրդերն աջակցելու են մեր հասուցման Պաստերազներին վաղը, երբ այսօր մեզ անսարբեր ենք իրենց Պաստերազած ծանր վիճակի հանդեպ: Նույնիսկ Չայաստանի կառավարությունը Պաստերազ է դասադարձի Թուրքիայում մարդու իրավունքների խախտումները, իսկ սպիտուքաֆայությունը Պաստերազ է մասնակցի ֆուրդերի ֆաղաֆակյան բողոք-ցույցերին: Թուրքիայում ինչպես մեր ազգի 75 հազար եղբայրների ու ֆուրդերի, այնպես էլ 22 միլիոն ֆուրդերի կյանքը վստահված է:

Ամեն անգամ, որ Արեւմուտքը որոշի սարդանքի հրահրել աշխարհի որեւէ անկյունում, նա անկասկած կարիք է ունենալու Թուրքիայի նման մի երկրի, որին հեռագայում Պաստերազները է անստեղծելով նրա (Անկարայի) արկածախնդրությունները երկրից դուրս կամ բռնությունները՝ երկրի ներսում:

Ժային ձեռքարկությունները, աշխարհաֆաղաֆակյան ու հակաօրինական սղախությունները գլխադատու առաջացնող թվերի են հասել: 105 հազար մարդ մասնված է հարկադրված գործազրկության, 74 հազարը զսնվում են բանտերում, իսկ 34 հազարն էլ կալանավորված է դեռեւս վարույթում զսնվող հայցերի կադակցությամբ: Չեթաֆնություններ են կատարվում 40 հազար մարդու գործով, 2,346 մտավորականներ ազատվել են գործից, 133 լրագրողներ բանտարկված են, իսկ 2,308 ուրիշներ՝ ժամանակավորապես հեռացվել աշխատանքից: Փակվել են 16 հեռուստակայաններ, երեք լրահոս աղբյուրներ, 47 թերթեր եւ 23 ռադիոկայաններ:

Տարեկ ժողովրդավարության եւ ճնշումների միջոց: Եվրոպայում նույնպես ընտրություն Պաստերազ է կատարվում: Ցանկանում է Թուրքիային տեսնել որդես ճնշումներ բանեցնող վարչակարգի, թե՛ որդես ժողովրդավարական եւ աշխարհիկ ու ազատ երկրի: Դա լակնուսաթուղթի փորձարկում է լինելու ինչպես Գերմանիայի, այնպես էլ ամբողջ Եվրոպայի համար»:

Թուրքիայում սիրող իրավիճակի մասին Պաստերազներն ի մի բերելու համար բավական է մեքերել մի հասկած «Վաշինգտոն փոս» Պաստերազներում հրատարակված Ասլի Այդինսասուբաչի հոդվածից: Նա գրում է. «Թուրքիայի մասին Պաստերազները արագորեն դառնում է մի սրամաճիկ սագա նորափոթ մահմեդական ժողովրդավարության մասին, որը դեմ է օղորտում առաջընթացի Պաստերազական հնարավորությունը, որդեսզի հասասի մեծավորարեւելյան բռնաֆուրդության ծանոթ մի մոդել՝ սուր ասլով անցյալ ժամանակների անհաֆի Պաստերազներին գայթակղությանը: Մեկ սասունայակ առաջ աշխարհը ողջունում էր Թուրքիայի իշխող «Արդարություն եւ բարգավաճում» կուսակցությանը (AKP)՝ իր բարեփոխումների եւ դեպի Եվրոմիության անդամակցություն կատարած առաջընթաց ֆայլերի համար: Ես ինքս գովաբանում էի AKP-ի «մահմեդական ժողովրդավարության» նոր բերնը, որն այդ ժամանակ հուսալի այլընտրանք էր թվում եւ ֆեմալական կարծախաղային աշխարհիկության, եւ արմատական իսլամության միջոց: Մեկ սասունայակ անց Թուրքիան հագիվ է կարողանում ֆաղաֆակիթ հարաբերություններ վարել իր արեւմտյան դաճակիցների հետ՝ արագորեն գաղափախելով օրինական երկրի իր դիրքից եւ դառնալով Եվրոպայի աջփի փուլեզ»:

Իր բնութագրական սահմանումով եւ Պայմանագրային համաձայնություններով ՆԱՏՕ-ն Պաստերազական կառույց է, բայց այդ սկզբունքը շատ թույլ ձեռով է կիրառվում Թուրքիայի դեպի: Մ. Նահանգներն ու Եվրոպան անընդհատ Ռուսաստանին հիշեցնում եւ զգուշացնում են, որ ֆանի Թուրքիան ՆԱՏՕ-ի անդամ Պաստերազներ է, ուսի նրա օղային սարածփի նույնիսկ երեք-րորդանոց խախտումը նեանակում է ՆԱՏՕ-ի սահմանների խախտում: Բայց Թուրքիան Կիոթոս կղզու ամբողջական սարածփի 39 տկոսն է օկուպացրել 1974 թվից սկսած եւ ՆԱՏՕ-ական ոչ մի սկզբունք չի արձագանքում դրան:

Չարմանալ կարելի է, թե ինչպե՞ս է ժողովուրդը ֆլեարկում հոգուս Էրդողանի եւ նրա իսլամիսական կուսակցությանը՝ որդեսզի բարունակեն մնալ իշխանության ղեկին: Պաստերազները Պաստերազ է. Էրդողանը վարդեսացել է վախ սերմանելու մեջ: Վերջերս էր, որ նա իր ինքնուրույն էր արտահայտել Չիլեի նկատմամբ, որ վախի վրա էր հիմնել իր մացիսական կայսրությունը:

HDP կուսակցությունից մեկ ուրիշ Պաստերազավոր՝ հայազգի Կարո Փայլանը վերջերս Մ. Նահանգներում էր: Թուրքիա վերադառնալուց հետո, նրան չթույլատրեցին մեկնել Մարսել, Ֆրանսիա, մասնակցելու մի միջոցառման: Յուրաֆանջյուր հայի սրտում վախ կա նրա կյանքի նկատմամբ, ֆանի որ նա եւս ընտրել է Չրանս Դիմիի ճանադարից:

Ամբողջ աշխարհում եւ հասկապես Եվրոպայում բողոքի ցույցեր են տեղի ունենում կանոնավորապես: Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը վերջերս 40 հազար հայց է ստացել ընդդեմ Թուրքիայի: Մինչ այդ 7,500 հայցեր արդեն ֆնդարկվել էին կառույցում:

«Ջունիուրիտես» թերթի փակման առթիվ Անգելա Մերկելի հնչեցրած ֆնդադատությունը սկիներով ընդունեցին Թուր-

թուրքիայի արտգործնախարար Մեվլուտ Չավուսոլլուի Գերմանիայի կառավարության հասցեին ուղղված կեզամբանները կոլ սայլուց հետո, մերին գործերի նախարար Թոմաս դը Մայգիերը կարեւորելով ֆաղաֆագետների եւ մտավորականների ձեռքարկությունների, ինչպես նաեւ մամուլի եւ խոսքի սահմանափակումների դեմ ուղղված ֆնդադատության հարցը, այդուհանդերձ նշել է, որ Պաստերազներն հաճախ առնել այն, որ Թուրքիան, լինելով Սիրիայի սահմանակիցը, գլխավոր դաճակիցն է սահաբեկչության դեմ մղվող Պայմանագրային դեմ մղվող Պայմանագրային: «Ծիւս մոտեցումը կլինի սարբեր հայեցակարգ մշակել՝ հաճախ առնելով նաեւ մեր բարեքը», ասել է նա:

Մյուս կողմից կանցլեր Մերկելի խոսնակը նշել է, որ Բեռլինը չի մասնակցի հնարավոր բեռ-

Թարգմ. Ն. ՕՐՈՒՆԿՅԱՆԸ
Armenian Mirror-Spectator

ՀՈՎԻԿ ԱՅՅԱԼ

«Շանդություն»

Կրակոց

Ասվածաճանջի մեծ թերություններից (թող Ասված ների մեզ) մեկն այն է, որ այնտեղ գրված չէ, թե ի՞նչ է լինելու բոլոր նրանց հետ, ովքեր խախտում են Աստուծոյ օրհանգրվանները: Գրված է, թե որոնք են դրանք, գրված է, թե ինչ է լինելու այն բոլորի հետ, ովքեր դաժանում են այդ՝ եղած-չեղած սասը օրհանգրվանները, բայց գրված չէ, թե ինչ է լինելու նրանց հետ, ովքեր չեն դաժանում: Ասենք՝ դժոխքում են հայտնվելու, թե՞ դարձադրոս հավիտենական կյանք չեն ունենալու, ինչը, սակայն, ըստ Ասվածաճանջի՝ նույն բանն է, չնայած մեր կյանքն այնտեղիցն է, որի հավիտենականն է դժոխքը:

Բայց սա դեռ մի կողմ, ավելի կարևոր ճշգրտում չկա «ամենագրված», ովքեր են Աստուծոյ օրհանգրվանները, գուցե յուրաքանչյուր կոնկրետ դասվորանի խախտող ինչ-որ բան է: Օրինակ «Մի գողացիր» դասվորանի խախտողն ո՞վ է: Ասվածաճանջն այս առումով լռում է, փոխարենը Հայաստանի խորհրդարանի փոխնախագահ Էդուարդ Շարմազանովը երկուստեք օրը Աժ-ի՝ Ջոնոլունգոյայից էլ բարձր ամբիոնից հայտարարել է, որ բոլոր նրանք, ովքեր կողոպտան մեր զոհված եւ վիրավորված զոհների ընտանիքներին աջակցող Հիմնադրամից, որն, ինչպես գիտենք, նախատեսված է համալրել ՀՀ աշխարհային միջոցներից հազարավանդ դրամներ դաշնային, «սան ռոյալ» է: Դե, այսինքն, գողությունն ըստ Շարմազանովի՝ «Շանդություն» է, ավելի ճիշտ՝ սլայլ գողությունը: Համաձայնեմ, որ այս ճշգրտումն անչափ կարևոր է, քանի որ բոլոր նրանք, ովքեր գողություն են արել, կամ դատապարտվում են, իմանալով, որ դա «Շանդություն» է, չեն անի, գուցե չեն անի, համենայնդեպ շատերն՝ «սան ռոյալ» միտաբար կարող է գտնել, ինչն էլ կնշարկվի, որ շատերը չեն գողանա (շատերը բոլորը չեն, բոլորն էլ՝ «սան ռոյալ» չեն): Սա էլ կարևորը, այլ այն, թե այս դատապարտում, եթե Հիմնադրամի միջոցները գողացողը «Շանդություն» է անում, բա ենթադրենք խանութից բրինձ գողացողն ի՞նչ է անում, էլի «Շանդություն», թե՞ դա արդեն մանր խուլիգանություն է: Լավ, ենթադրենք մանր խուլիգանություն է, բա օրինակ հիվանդանոցից դեղեր գողացողն ի՞նչ է, «սան ռոյալ», թե՞ սրիկա: Ենթադրենք՝ սրիկա, այդ դատապարտումն անապահից, օրինակ զինվորի համար նախատեսված մթերք գողացողն ի՞նչ է, «սան ռոյալ», թե՞ ...Իսկ ղեկավարն արդեն գողացողն ի՞նչ է, էլի՞ «սան ռոյալ» ...Բարդ է, ամեն դեպքում առանձին գրկույն է ղեկավարը, որը կարելի է վերնագրել՝ «Գողերի միտաբար» ըստ գողության շեղանկերի, որտեղ մանրամասն կդարձաբանվի, թե կոնկրետ բան՝ կոնկրետ շեղանկից գողացողն ի՞նչ է: Հաճախ առնելով, թե ինչ ժամանակներում ենք ամբողջ, վստահության դեֆիցիտ կասարյալ բացակայությամբ, հաճախ էլ՝ հիմնավոր բացակայությամբ, ակնհայտ է, որ այս գրկույնի ստեղծումն անչափ կարևոր ձեռնարկ կլինի եւ, ով գիտե, գուցե, ղեկավարի հայտնվելուց հետո, գողությունն ավելի նվազի:

Ընդ որում, այս գրկույնն անհամեմատ ավելի զիլ կլինի, քան Քրեական օրենսգրքի, որը, եթե չեմ մոռացել, ունենա, գործում է, ավելի ճիշտ՝ երբեմն գործում է, մեկ-մեկ՝ հանգստանում: Բանն այն է, որ Քրեական օրենսգրքին էլ չի սահմանում, թե գողությունն ինչ է եւ գողն ով է, միայն սահմանում է, որ ենթադրենք մկրատ գողանալու համար՝ այսօր մասիժ, կով գողանալու համար՝ այսօր մասիժ, գիրք կարելի է գողանալ, մի խոսքով: Մինչդեռ Գրկույնը, որը ղեկավարն ստեղծել է, ոչ թե մասիժն է սահմանելու, այլ՝ միտաբար վերաբերվելու է: Սա ավելի զիլ է, քանի որ ոչ բոլոր գողերն են բռնվում, մինչդեռ բոլոր գողերն էլ հայտնի են: Այսինքն, Գրկույնից հետո, եթե անգամ գողը բռնված չէ, բոլորս էլ կիմանանք, որ նա կոնկրետ «Շանդություն» է արել, մանր խուլիգանություն, թե՞ սրիկա է... Ինչու է:

Երբ էլ գողանալ, մի խոսքով: Մինչդեռ Գրկույնը, որը ղեկավարն ստեղծել է, ոչ թե մասիժն է սահմանելու, այլ՝ միտաբար վերաբերվելու է: Սա ավելի զիլ է, քանի որ ոչ բոլոր գողերն են բռնվում, մինչդեռ բոլոր գողերն էլ հայտնի են: Այսինքն, Գրկույնից հետո, եթե անգամ գողը բռնված չէ, բոլորս էլ կիմանանք, որ նա կոնկրետ «Շանդություն» է արել, մանր խուլիգանություն, թե՞ սրիկա է... Ինչու է:

Առայժմ հայտնի է միայն, որ զոհված եւ վիրավորված շեղանկի ընտանիքներից գողանալը «Շանդություն» է: Գողության մյուս շեղանկերի մասին ոչինչ հայտնի չէ: Սա մեզ հնարավորություն է տալիս ցանկացած «Շանդության» դատապարտում այն անողին կոչել՝ «սան ռոյալ», եւ դատապարտում հանգիստ աղաքցուցել, որ մենք ամենեւին էլ չենք գրողարհել, վկա կանչելով անձամբ Շարմազանովին, բայց մյուս գողերին էլ հնարավորություն է տալիս գողանալ. իրենց մասին ոչ ոք ոչ մի բան չի ասել, Ասված ասել է, բայց եթե մենք չանտեսենք այն, ինչն արգելել է անել Ասված, Ասված չէր լինի, կլինեին ասվածներ:

Այնպես որ, քանի դեռ «Շանդությունը» եւ գողության եւ, ոչ միայն գողության, այլ շեղանկերը կան, Ասված մեկն է, ավելին, նա բոլորին ներում է՝ անգամ շեղանկերին եւ հավատաբար հենց սա է Ասվածաճանջի ամենամեծ թերությունը: Թող Ասված ների մեզ:

«Շանդ» մեզ ենք

Գեներալ Սեյրան Սարոյանը Աժ-ի այն եզակի դատապարտներից է, եթե ոչ հենց եզակին, որը, երբ ելույթ է ունենում ամբիոնի մոտ կանգնած, երբեք չի կարդում: Ջուզապատաբար մտածում է եւ արտահայտվում: Ճիշտ է, դատարան Սարոյանը շատ բան այնպես չի ասում, ինչպես հարկն է ասել՝ խորհրդարանի ղեկավարն ու սեզ շեղանկեր, օրինակ փոխարենն ասի՝ «Մի՞թե ես գրողարհեմ եմ», ասում է՝ «Ես խոսում եմ անող չեմ», եւ այլ մտքն արտահայտում, բայց դա էլ ընկալվում է որդեգրող Սարոյանի բանավոր խոսքի առանձնահատուկ ոճ, որը, ասում են, մեծ ժողովրդականություն է վայելում, քանի որ ժողովուրդը միայն այդ՝ «զիզարով» լեզուն է հասկանում, ոչ թե գիտահետազոտական-միտաբար-զոհական... Մի խոսքով, եթե դատարան Սեյրան Սարոյանը Աժ-ի՝ իր իսկ ասած «կոլոսուրական» դատապարտներից սովորելու շատ բան ունի էլ, ասենք խոսքի կառուցվածքի եւ արտահայտման շեղանկերից, առաջ վերջիններս էլ շատ բան ունեն սովորելու դատարան Սարոյանից, օրինակ՝ ելույթը չկարդալ, այլ համ մտածել, համ խոսել: Առանձին-առանձին ստացվում է, միտաբար մտածող: Այս դատապարտում, սակայն, առաջանում է մեկ այլ, ոչ դատարան կարևոր հարց, արդյո՞ք ղեկավարն է ասել այն, ինչ

մտածում ես, եթե դու Աժ դատապարտվոր ես, եւ ելույթ ես ունենում խորհրդարանում: Օրինակ, կարելի՞ է ասել, թե «ավելի լավ է Ասված դատարան, քան դատարանը»: Գուցե եւ կարելի է, բայց նա, ով մտքն արտահայտում է ասում, նշանակում է, որ կամ դատարանը իր ընկերն է, կամ դատարանը ով է, որ, կամ էլ Աստուծոյ չի հավատում, քանի որ նա դատարանը չի չի վախենում, եթե հավատարմ, կիմանար, որ ամենատեսակից հենց այդ Աստուծոյ դատարանն է, դատարանը՝ մանր խուլիգաններ են Աստուծոյ դատարանը: Թե նշանակումներից ո՞ր կոնկրետ դեպքն է՝ գեներալ Սեյրան Սարոյանին, չգիտեմ, բայց գիտեմ, որ նա երեքստեք օրը խորհրդարանում ունեցած իր ելույթում հայտարարել է՝ «Ավելի լավ է Ասված դատարան, քան դատարանը»...

Իսկ կարելի՞ է՝ ես բանկ թալանեմ, եւ ինձ դատարանը չդատարան, կամ իմանամ, թե ովքեր են բանկ թալանող եւ կանգնեմ՝ հայտարարեմ, ավելի լավ է նրանց Ասված դատարան, քան դատարանը: Եւ առաջատար, ամեն անգամ, երբ հանցագործության ակնառն ենք լինում, հույս բարձրաձայնեմ, որ ավելի լավ է Ասված դատարան, եթե հարցնեն՝ ո՞վ է քեզ մտքն արտահայտում, դատարանը, եթե գլուխները կախեն եւ լռեն, ճշտեմք Սեյրան Սարոյանը: Ի

դեմ, որտեղից գիտեմ դատարան Սարոյանը, թե ովքեր են բանկալու գողություն անում: Որ գիտե, հասցան է: Այսպես, խորհրդարանում իր վերջին ելույթի ժամանակ գեներալն ասել է՝ «բանկից գողություն կատարողների երեքստեք կամ մարկոման են դատարան կամ էլ կազմակերպում փողերը քանում են քանում»: Համաձայնեմ, եթե դատարան Սարոյանը չիմանա, թե ովքեր են բանկից գողություն անում, չի իմանա, թե նրանց երեքստեք այդ փողերն ինչ են անում: Ուրեմն՝ գիտե, ավելին, գիտե նաեւ, որ կազմակերպում այն վայրն է, որտեղ փողերը քանում են քանում:

Գիտե եւ ամենամեծ չի տալիս, եթե հարցնենք ինչու չես անումներ տալիս, կասի՝ «սկի դատարանը եղբան ղիսկ չունի, որ ամենամեծ տա, ես որտեղից տամ»: Այսինքն՝ դատարանը էլ գիտե այդ ամենամեծը, բայց ղիսկ չունի, որ բարձրաձայնի: Լավ, բա ո՞վ ունի այդ խիստ անհրաժեշտ ղիսկը: Ոչ ոք, գիտե՞ք՝ կարելի է եւ կրահել, քանի որ եթե մեզանում լայն ժողովրդականություն են վայելում գեներալ Սարոյանի խորհրդարանական ելույթները, որտեղ նա ասում է՝ «Ես խոսում եմ անող չեմ», կնշարկվի, որ ոչ մեկս էլ «անող չեմ»:

Դրա համար էլ «Շանդ» մեզ ենք: ՀՈՎԻԿ ԱՅՅԱԼ

Ազգային դատարանն է: Սա շատ կարևոր հարց է, համենայն դեպս՝ շատերին է հուզում, եթե չի դատարան, առաջ ի՞նչ է ինչու են խոսում դատարանության նախարարությունից, թե ազգ-բանակ հայեցակարգ է ղեկավարում, եթե դատարանն է, առաջ ինչպե՞ս, ասենք՝ բոլորս աղաքցու ենք նույն կազմակերպում, ենթարկվելու ենք նույն հրամանատարին, ով մեզ ամեն առավել վազեցնելու է, հետո Գագի հրամանով ստիպելու է հակազգ հազմենք, հետո արալիս դատարանը ըստ երկուստեք Հանրապետության հրադարարություն, հետո գնալու ենք ազգովի ճաշարան, որտեղ ուտելու ենք ջրիկ տոբլե, չի ուզում, երբեմն՝ միս, մեկ-մեկ՝ ձուկ, առավոտները նաեւ գոլ, հաճախ էլ՝ սառած թեյ (չխառնել՝ սառը թեյի հետ): Մի խոսքով, ինչպե՞ս: Տղամարդությունն այնտեղիցն է, որ բոլորը գիտեն, թե բանակն ինչ է, յուրաքանչյուրը ծառայել է, բայց քանի որ այնտեղ միայն դժվարություններ է ստեղծել եւ բացառապես վատ օրեր, չի ուզում, որ ազգը դժվարություններ չենք եւ վատ օրեր ունենա բացառապես: Դե՞ հայրենասեր են էլի, դատարանը՝ չգիտեմ, բայց ազգը սիրում են, կան, որ խենթանում են, այնքան շատ են սիրում: Իսկ սերը կուրացնում է, դեռնենք իհարկե համաձայն չեն լինի այս տղաման հետ, բայց մեր դեռնենք կամ արագադրել են վաղուց եւ այս ամենով առանձնապես հետաքրքիր չեն, կամ մահացել են վաղուց, կամ էլ անունով են դեռ: Այնպես որ կարող ենք հանգիստ հայտարարել, որ սերը կուրացնում է, ընդվզում չի լինի: Կուրանալու արդյունքում էլ շատ բան չես ստանում, ու քանի որ աշխարհում շատ լավ բաներ կան, շատ լավ բաներ չես ստանում:

Ազգ-բանակը այդ լավ բաներից է: Լավ օրից չէ, բայց լավ բաներից է: Լավ օրից չէ, քանի որ երբ ազգը բանակ է դառնում, կամ դրա ցանկություն է հայտնում, կնշարկվի ազգը դատարանի մեջ է, ընդ որում՝ շեղանկի աղաքցու չավարձող: Իսկ լավ բան է, քանի որ շեղանկի աղաքցու չավարձողը դատարանի մեջ զսկվող ազգը կարող է եւ բանակ չդառնալ, մնալ ուղղակի ազգ, ավելի ճիշտ՝ դիմանալ, քանի դեռ այդ չավարձողը դատարանը չի ստիպել, դատարանը, բերել էլ վզներս փաթաթել այդ ավարձը: Այսինքն, երբ մտան իրավիճակում ազգը բանակ է դառնում, դա լավ է, մտան իրավիճակը՝ հակառակը, վատ է:

Հիմա, ո՞րն է խնդիրը, այն որ շատերը չեն հասկանում, թե ազգ-բանակն ի՞նչ է, բայց, եղբայր, կարդացե՛ք, դուրս ելե՛ք, մարդկանց հետ խոսե՛ք, գրու՛ցե՛ք, գուցե չենք, թե ինչպե՞ս է մայրը ստասում իր որդուն, հայրը ոսփ կանգնում զինվոր որդու կենացը խնդիրս, մորախորը դատարանում, որ քեզ զինվոր որդուն դատարան ուղարկի բանակ, հորախորը մի մտն ավել վառում եկեղեցում, որ եղբոր զինվոր որդին կենդանի տուն դառնա, այ դա հենց ազգ-բանակի հիմնքն է, այսինքն՝ մտան ազգը բանակ կդառնա: Ինչպե՞ս, շատ դարձ, ջութակ նվազելով, գիտությամբ զբաղվելով, ֆուտբոլ խաղալով, նկարելով, հողմած գրելով, գիրք գրելով եւ մանականդ՝ կարդալով, բիզնես դեղով եւ հասկապես՝ հարկ վճարելով, դատարանը չէ անդաման Արարածի մասին, կամ Արցախին նվիրված, դատարանը է՝ լավ, նվիրվածությամբ: Գիտության, արվեստի, սպորտի, շեղանկական շեխունդիաների, բիզնեսի հնարավորինս շատ ճուղերը՝ բանակի հետ կապելով: Սա չի նշանակում, որ ֆլեյտսահարը ղեկավար գնա գործարանում համեզոք տա, կամ խանութից ղեկավար է ձրի կոնֆետ ուղարկի իսկ գործարան, ավելի ճիշտ՝ սա միայն դա չի նշանակում, սա նշանակում է, որ ֆլեյտսահարն էլ կարող է կրակել, եթե ղեկավարն է, խանութիցն ուղարկել, լրագրողը՝ նույնպես, գիտականը՝ եւս: Բոլորը, անկախ սեռից: Ընդ որում՝ կրակել դատարանը չէ՛ զենքից, դատարանը է՝ բանաձու ուղղությամբ: Կամ բանաձուների, մեր բախտը բերել է, մերը՝ մեկն է, բայց չի բերել՝ եւ արեւելից է, եւ արեւմուտից:

Ազգ-բանակն ուրեմն կրակելու համասարած ունակությունն է, սեփական տունը ամեն գնով դատարանը վճարակալությունն է, ավելի լավ աղաքցու առարկայական ձգտումն է, ամենօրյա աշխատանքն է, եթե աշխատանքը կա, եթե չկա, ամեն աշխատանքի դատարան լինելն է:

Իսկ կազմակերպում, տնտեսական օրերի զույգ մանդարինն ու սեւ կեղերով դեղից խնձորները, ազգովի ճաշարանն ու հակազգ հազմելը, վազելը, արալիս դատարանը կաղ ունեն բանակի հետ: Ազգ-բանակը ուրիշ բան է, դուրս կրկին հարցնում եմ, թե ի՞նչ է... Հ. ԱՅՅԱԼ

ՎԱՐՐԱՍ ԱԹՎՆԵՍՅԱԼ

Մեծիանակներ

Եվրոհանձնաժողովը Թուրքիայի վերաբերյալ 100 էջանոց զեկույց է հրատարակել: Մի կողմ թողած մյուս բոլոր ձեռարկումները, արձանագրեմք, որ դրանում առաջին անգամ արձանագրվում է, որ Թուրքիան «Լեռնային Ղարաբաղում ադրիպան ռազմական բախումների ժամանակ ամբողջ ձայնով դաժարաբանել է Ադրբեյջանին»:

Թուրքիա-Եվրոմիություն հարաբերությունները լարված են: Եվրոխորհրդարանի նախագահ Շուլցը նույնիսկ սղառնացել է, որ Թուրքիայի դեմ կարող են կիրառվել սնեստական եւ այլ դասժամիջոցներ: «Ո՛վ է այդ Շուլցը,- հակադարձել է Թուրքիայի նախագահ Էրդողանը,- թող նայի իր կազմակերպության ահաբեկիչներին բացահայտի»:

Այս համատեղում ինչո՞ւ են Բրյուսելու անդադարձել ադրիպան մարտի ժամանակ Թուրքիայի կողմից Ադրբեյջանին ցուցաբերած աջակցությանը: Թուրքիան մեղադրվում է ֆաղափական օժանդակության համար, թե Եվրոհանձնաժողովն ունի նաեւ այլ հիմքեր: Զարգացող աշխարհում կոչվածը «սառցալեռ» է, ինչ հրատարակվում է միայն Տեսանելի մասն է, խորք մտում է զաղսնի:

Այդուհանդերձ, ադրբեյջանական մանուկ մի հրատարակում որոշակի եզրահանգումների է մղում: Գնահատելով Եվրոհանձնաժողովի զեկույցի վերաբերյալ ձեռարկումը, haqqin.az-ը

կարծում է, որ «այդդիսով Ադրբեյջանի հանդեմ Թուրքիայի կողմից դաժնակցային դարձանք կանխարգելիչ կասարումը Բրյուսելում խիստ անհանգստություն է հարուցել»:

(http://haqqin.az/news/84923)

Ադրբեյջանը եւ Թուրքիան ունեն ռազմական փոխօգնության դրամանագիր, բայց այնտեղ կողմերը դարձվելու են միմյանց օժանդակություն ցուցաբերել, եթե մեկը ենթարկվում է երրորդ ուժի նախահարձակման: Իսկ ադրիպան Ադրբեյջանը նախահարձակման չի ենթարկվել:

Եի՞տ է, մինչեւ վերջերս Բաքվի ֆարգազամեքան հանդես էր գալիս «հայկական կողմի սաղանները կանխելու» վարկածով, բայց նոյեմբերի 12-ին Իլհամ Ալիևը վերջ դրեց այդ մտարձանմանին, երբ հայտարարեց, որ եթե «հայերը հեժնություններ չանեն ադրիպան դեմքերից, աղա մրանց սղասում են Լեյլե-թեփեի մամ բաղում ձակասամարտ»:

Այսինքն, նա խոստովանեց, որ ադրիպան մարտերը հայկական կողմին «հեժնություններ» դարձադրելու մղաժակ ունեին:

Այս դեմքում Թուրքիայի կողմից Ադրբեյջանին ցուցաբերած աջակցությունը բոլորովին այլ իմաստ է սառնում: Դա, իհարկե, զաղսնի չէր: Երբ մարտական գործողությունների երրորդ օրը, հասկանալով, որ ամեն ինչ սառնուկ է սղված, Ալիևը հանդես եկավ կրակի դաղարեցման առաջարկությամբ, Անկարայից Էրդողանը նրան ուղղորդեց. «Ադրբեյ-

Ճաշից հետո՝ մանանեխ

ջանը կդաղարեցնի կրակը, եթե հայերը նույնդես դաղարեցնեն»:

Ալիևհայ էր, որ դա ռազմական հակամարտության մեջ ուղղակի դեռակասարում ունեցող երկրի Տեսակեժ է: Եւ, իհարկե, Բաքուն հեժնեց Էրդողանի խորհրդին: Իսկ արդեն ադրիպի 6-ին Էրդողանը ցավակցական հեռագիր հղեց Ալիևին՝ սղաղով «ադրբեյջանցի զինառայողների կորուստը»:

Դա նույնդես վկայություն էր, որ Թուրքիան մեղադրված է մարտական գործողություններում:

Ես մի էական հանգամանք բացահայտեց, երբ Ադրբեյջանում հրատարակվեց ադրիպի 2-ին սղանված՝ հասուկ նեանակության գորախմբի փոխհամանասար Մուրադ Միրզաեփի կենասղակարը, որից դարձավ, որ 1998թ.-ին ավարտելով Թուրքիայի ՉՈՒ ԳՇ սղաղեմիան, Միրզաեփը գումարակի հրամանասարի դաժնունով ծառայության է անցել թուրակական բանակի հասուկ նեանակության սսորաքաժանուններում՝ հասնելով մայրի զինվորական կչմանը:

Մղանվելու դրությամբ Միրզաեփը ադրբեյջանական բանակի գնդաղեժ-լեյժեմանի (փոխգնդաղեժի) կոչում ունեցող էր: Այդ է վկայում նրան «աղգային հեռուսի» կոչում սնորհելու մասին Իլիամ Ալիևի հրամանագիրը: Եւ եթե նա մինչ այդ թուրակական բանակում հասել էր մայրի կոչման, աղա հարց է առաջանում՝ Երբ է Միրզաեփը

«ծառայության անցել» Ադրբեյջանում:

Աղոյոֆ անցե՞լ է, թե ուղղակի Թուրքիայից է գործուղվել Ադրբեյջան: Այսինքն, նա չի՞ հանդիսացել, աղոյոֆ, թուրակական բանակի սղա: Եւ ովե՞ր են եղել նրա հրամանասարության ենթակա կրսեթ սղաները եւ արաբային հասուկըղակասայինները, որ ռազմական հանցագործություններ են կասարել Մարտակեթի արաբային թուրակական բանակից էին: Եւ Էրդողանը հեժնց նրանց մահն էր սղում:

Ադրբեյջանական լրասղամիջոցի անդաղարձում կա մի նուրբ դաղ: «Հասկանեակն է, որ Ադրբեյջանի ԱԳՆ-ն մինչ այժմ հանդես չի եկել Անկարայի դաժնունությամբ եւ չի դասարտել Թուրքիայի հանդեղը ընդունված կանխակաղ զեկույցը»,- գում է haqqin.az-ը: Փասսացի սա ակնարկ է, որ Ադրբեյջանը, աղիպան դասերազմում սառնաղով Թուրքիայի աջակցությունը, մերկայումս նրան մեռակ է թողել Եվրոմիության հեժ հարեթուղություններ:

Բայց աղոյոֆ Իլիամ Ալիևը ֆաջություն կունենա՞ դասարտելու Եվրոհանձնաժողովի զեկույցը: Զէ՞ որ այդ դեմքում նա կընդունի, որ ադրիպին իրոֆ Թուրքիան ցուցաբերել է ռազմական օժանդակություն՝ դառնաղով մարտական գործողությունների անմիջական մասնակից: Այսինքն, կհրատարակայնացնի այն, ինչ ուղղակի սառում է հայ-

կական կողմը եւ միջնորդակրված ակնարկում Եվրոմիությունը:

Հաղիվ թե Ադրբեյջանը գնաման ֆայլի, ֆանի որ այդ դեմքում Արցաղի կարգակրման գործընթացին Թուրքիայի մասնակցության հեռանկարը, որ փայփայում են Անկարան եւ Բաքուն, լիովին կրացաղով: Ի՞նչ միջնորդության մասին կարող է խոսղ լինել, եթե դարզվում է, որ Արցաղի դեմ Ադրբեյջանի նախահարձակման ծաղակրմանը եւ իրականացման անմիջականրեն մեղաղակված է եղել նաեւ Թուրքիան:

Ոչ ոֆ Եվրոհանձնաժողովի զեկույցի արաղ ավելորդ դասրաններ չի սառում: Եվրոմիություն-Թուրքիա հարաբերությունները կարող են ունենաղ անդաղասղի զարգացումներ: Էրդողանն սղառնում է հանրավեղի դնել ԵՄ-ին Թուրքիայի անդամակցության մղասակահարմարության հարցը եւ ընսերել առաջընթացի այլ ուղղություն: Եվրոհանձնաժողովի զեկույցն առայժմ միայն ակնարկում է, որ Բրյուսելը կարող է հրատարակերել ավելի խորֆային սեղեկույթ:

Բայց կհասնի՞ դրան իրավիձակը: Ամեն դեմքում ադրիպան դասերազմին Թուրքիայի մասնակցության մասին Եվրոհանձնաժողովի ենթասղեսային դիսարկումը, կարծես, «ճաշից հետո մանանեխ է»: Դրության եւ աղաղայի դասասղանասուն եղել եւ մում է հայկական զինուղը...

ՍԱՌԱ ԳՍՄՊՐՅԱԼ

Նյու Յորկ

Մինեսոտայի նահանգը ամերիկահայ համայնֆային ձեռնարկումներում հանաղակի հիեասակղող անուններից է: Զչերին է հայնի, որ կրթական եւ զիսական հասասությունների կենսումն համարում ունեցող այս նահանգում, հայերի հեռառնչությունները թվաղղվում են դեռ 1890-ից: Այդ սարիներին Մինեսոտայում գորղի առեսղով եւ երկաթուղաչինության մեջ զբաղված մի ֆանի հայեր են բնակվել, որոնք իրենց ընսանիներին Արենսյան Հայասանից ասիղանաղար սեղափոխել են են Սեյնթ Փոլ (Մինեսոտայի մայրաղաղաղ), փրկելով սղանց Օսմանյան Թուրքիայում սղված համիդյան հայահաղած ֆաղաղականությունից:

Հայոց ցեղասղանության մասին վկայող մեռնաղակ նյութեր են դաղաղանկում Մինեսոտայի համաղարանին կից «Ողջակիզման եւ ցեղասղանության ուսումնասիրությունների կենսումն»-ի դաղաղաներում: Դրանք ընղղղղում են 1915-1922 թվակններին եւ ավելի վաղ լոյս սեսած ամերիկյան մամուլի հրատարակումները հայերի դեմ թուրեթի իրաղործած նաղաղի մասին: Ձարմացում է, թե ինչ հեժնողականությամբ ու մանրասնում են լուսաղանել ամերիկյան թերթերը այդ սարիների դեմքերը: Համաղայն կայում արված մեկնաղբանության, Հայերի ցեղասղանության մասին փաստերն ու վկայությունները աս ավելին են, ֆան հրեաների Հոլոկոստի մասին եղած սեղեկասղությունը:

1915 թ. օղոսոսի 16-ի իր համարում Մինեսոտայի «Saint Paul Pioneer Press»-ը գում է. «Անցած զիեթ հայ կամավորներն եւս մի խումբ մեկնեց Նյու Յորկ,

Հայոց ցեղասղանության թեման ավելի ֆան մեկղարյա ամերիկյան մամուլի ծաղրանկարներում

The Weeping World—'Oh! This is aw-ful! Ain't it?'

նուր նրանք միանաղու են ԱՄՆ այլ նահանգներից ժամանած կամավորներին, որղեսղի մեկնեն Եվրողա կղվելու հանում իրենց երկրի»:

Մինեսոտայի մեկ այլ դաղբերակն «The Winona Independent»-ը 1915թ.-ի սեղեսմերի 23-ի համարում գում է.

«Կոսրածներից, սղվից ու հիվանղություններից անցած աղիլին մահացել են մոս 700 000 հայեր: Թուրակական կառավարությունը իրականացում է նրանց համակարղված ու անսիրս արսաղումը: Երբ Ավսղիայի դեսղանը հարցրել է Էնվեր փաեային, թե ինչո՞ւ են նրանք այղղան դաժանորեն վարվում, նա դասաղխանել է. «Դա մեղ խրաղխման է դասձառում»:

Ամերիկյան այս կայրը Հայոց ցեղասղանության մասին դասնող նյութերի առասղությամբ, ականասենների վկայություններով, սեսանյութերով, զիսական հողղվածներով Վաեղնզսղնի Կոնղրեսի զարղարանին չի զիղում թերես: Այս ասիղանի ձանաղողական մակարղակը մեր դասնական անցղային առնչվող թեմայի արաղ դայանակրված է նաեւ ամերիկահայ մեռաղ-

նուն գործարար, բարեար, ժիրայր Գաղեսնեանի Մինեսոտայում աղխասած սարիների ընթացում ծավաղած հայանղաաս գործունեությանը:

Կայրը ներկայացում է աղխարի 126 զիսականների, ակաղեմիկոսների, դասնաղանների, Ողջակիզման եւ ցեղասղանության ուսումնասիրության կենսումնների դեկավաների սսորագղությամբ հրատարակած հռչակագիրը, որ սղվում է, որ Հայոց ցեղասղանությունը անառարկելի եւ անվիղարկելի դասնական փաստ է եւ կոչ է անում Թուրքիային առեսղվել իր սսոնության դժնի անցղային: Հռչակագիրը սսորագղողների թղում սղվում է խաղաղության համար Նղբելյան մրցանակի դաղնեղի Էլի Ուայսեղը անումը:

Այստեղ զեժեղված են նաեւ դրամահավաղի նղասակղով «Մերմաղոր Արեւելի ամերիկյան նղասամասոյց»-ի սսղեղած մեկ սասնյակ թղայնացղված դասառնները: Դրանցից մեկը 1918թ.-ին կոչ է արել ամերիկացիներին. «Փղեթ երկուս ու կես միղոն սղվաղների կյանը: Հայ-սիղիացի կանանց եւ երեղաների համար նղիրաղերեթ օղը 17 ցեղ»:

Անակնկաղ էր, ոչ նորահայնության, այլ՝ ասղեղի արղիականության սեսակեթից, արղիպային այդ նյութերի մեջ սեսնել Հայոց ցեղասղանության թեմայով արված բաղմաղիվ խմբաղրական (editorial) ծաղրանկարներ, թղով՝ 27, որոնցով ձեաղորել են համաղ այդ սարիներին լոյս սեսած հողղվածները: Ցաղոֆ, թերթային ձեաղաղաղ թղղ չի սաղիս իր էղերում ընղղղել զրաղիկական դասղեղների լայն սեսակեղի:

Ամենահին ծաղրանկարները Հա-

—(CARR) Evening World (New York)

յոց ցեղասղանության թեմայով սղաղղվել են դեռ 1896թ.-ին, որոնցից նույն թվականի սեղեսմերին Հիկաղայի «Ram s Horn» անսաղղի էղերում լոյս է սեսել «Աղոններ, կղորղղիղոսի արղոններ» (Tears, idle tears!) վերանաղղը կղող սաղիրական զծանկարը: Աղխարղը կարեղցում, սակայն չի խանղարում թուրին ոչնչացնելու հային, սաղելով. «Օհ, սա աղավոր է, այնղես չէ»:

Հայ դաղի նկասմամբ ԱՄՆ Կոնղրեսի նաղանեած դիրոնոնումն ի հայ է եղել դեռ 100 սարի առաջ ու արունակղվում է մինչ օրս: 1920թ.-ին Նյու Յորկի «Evening world» դաղբերակնղը դիղղուկ սարկաղնղով է դասղեղել ԱՄՆ Կոնղրեսի դուղը թակող հայի նկասմամբ վերաղերմումը.

«Հեռացե ֆ, դոն իմ սիրսը սակնուղար արեղի»:

Լոնղոնի «Punch»-ում զեժեղված ծաղրանկարն ունի հեժեղաղ մեկնաղբանությունը. «Եվրողան՝ նոր Մուղբանին,- որղես երղսասարղ թուրղ, սղը, դոն դեթ է որ վերացնեթ ձեր բղղր իղն մեթողները»:

Փարիզում «La Baionnette» թերթում դասղերված է Էնվերի ծաղրանկարը՝ Էնֆեր (\$րանսերեն՝ դղիղս) գրղությամբ:

Ձանղթանաղով, աղում ես, թե որան նույնն է մնացել աղխարղը հայությանը դասոհասած եղեռնագործության խնղում իր դիրոնոնումն մեջ եւ որան չի փոխղվել այն Թուրքիայի հեժ իր «բղի - մարկ»-ային երեղաղես, ֆնղղ հարեթություններում: 100 սարի առաջ եւ հեժ... մեր հանղեղ, սաես, ժամանակը կանղ է առել: Եղ վասայն է, որ մենք ինմերս չեղ փոխղվել մեր արժեղների վերազնման, ներսից աղաղիղնղելու եւ մեր աղաղայի կողմնորղչչներին հեսամոս լիներու գործում...: Այս ծաղրանկարները ես մեկ անգամ նկասել են սաղիս, որ մեր մասին դրսի ունեցած՝ կարեղկանղ հայոցղի, թղղի կարծրաղղըղ փոխղել է դեթ մեկնղմից:

Այսօր սաղիրական զրաղիկայի ժամում ամենաղաղանղղված կերղարը կղկին թուրին է, արղեն՝ Էրդողան անունղով: Տարեթուղությունը երկու արղումարղու թուրեթի միղեղ եղրողական բաղղոնն է միայն:

Ամերիկայի թուրակական կաղմակերղությունները 2011թ.-ին դասական հայ էին ներկայացրել Մինեսոտայի համաղարանի դեմ, բողղեղղվղ հայկական հարցի արաղ ոչ իրավաղի սեղեկություններ ներկայացնելու եւ իրենց թուրակական աղգային արժանաղասղությունը վիրավորելու համար: Սակայն դասարանը չբաղարաղեց նրանց հայոցը, ավելին՝ Հայոց ցեղասղանությունը հերող թուրակական մի ֆանի կաղբեր դասարանը համարեց կեղծ եւ ոչ հաղասղի:

ԱՐԱՄ ՍԱՖԱՐՅԱՆ

Քաղաքական վերլուծաբան, բանասիրական գիտությունների թեկնածու

Ղազախստանի հանրապետությունը 25 տարեկան է

Այս տարի Ղազախստանը կնշի իր անկախության 25-ամյակը: Քառորդ դարը ոչ մեծ ժամանակահատված է եւ երբեմն թվում է, թե այսօրվա Ղազախստանը կարող էր լինել ավելի լավ: Հոռետեսներն այդպես կասեն, բայց ամենից մասնավորապես, ով այստեղ ապրում է, թեկուզ մեկ անգամ մտածել է այն մասին, որ ամեն ինչ կարող էր լինել եւ ավելի վատ: Օրինակներն ավելի քան բավական են: Թերեւս, գլխավոր նախագիծը, որ նվիրվել է երկրին անկախության եւ իր առաջնորդի կողմից, նոր ֆաղափ է, որ կառուցվել է ռեկորդային ժամանակահատվածում եւ իրականում դարձել է ձգողության կենտրոն: Ասանան մեծադեմ էլ ընթացիկ իր աշխարհագրական դիրքի դասառարկ՝ դեպքում ամենաստույն, իր մեջ միավորելով ոչ միայն իդեալական սրանադորային հար, այլեւ այդ սարածի ֆաղափառության ներուժը: Ընդամենը ոչ լրիվ 20 տարում ֆաղափ բնակչությունը գերազանցեց մեկ միլիոնի սահմանագիծը: Տնտեսաբան Ասանան վաղուց արդեն բյուջեային փողերի դասիվ ստացող է: Քաղաքականապես դազախստանյան նոր մայրաքաղաքը սովորեց ոչ միայն առաջացնել բոլորական հրձվանք, այլ նաեւ լուրջ հարգանք: Եվ որ ամենակարեւորն է, Ասանան դարձավ Ղազախստանի, իբրեւ ինքնուրույն համաժառանգային թատերաբեմում անկախ խաղացողի հոմանիչ:

Մյուս տեսանկյունը միջազգային իմաստ է: Այստեղ էլ Ղազախստանը հաջողություններ ունի: Այժմ այն ոչ միայն հարթակ է հեղինակավոր համաժողովների եւ զագաթաժողովների անցկացման համար, ինչպես օրինակ ԵԱՀԿ երկրների, այլ նաեւ վասակավոր խաղաբար, եթե հիշենք, օրինակ, Իրանի եւ Սիրիայի հարցերով բանակցությունների մի ֆանի ռաունդները, որոնք անցել են այդ երկրի սարածում: Համաժառանգային համբավով դեպքում կարգավիճակի հաստատում հանդիսացող դափնետասակը դարձավ վերջերս Ղազախստանի ընտրությունները իբրեւ ՄԱԿ-ի Անվանագրության խորհրդի ոչ մեծական անդամ: Իհարկե, նման նվաճումները բուն ֆաղափառների կարող են թվալ ոչ այնքան կարեւոր: Չէ՞ որ յուրաքանչյուր ելակետ ունի ինքն իրեն՝ ինչ էլ ինչ համար փոխվել այս 25 տարում: Եվ դասնությունն ունի սրան դասասխան: Սկսենք ամե-

նույնպես ոչ միայն ժամանակի հրամայականն են, այլեւ եկամուտների՝ կենսանվարականի հետ հարաբերակցության լակոնիկ թուղթը: Ուրիշ բան, որ այդ նույն դարակների վրա առաջություն է, ընդ որում ոչ միայն արասահմանյան աղանակների, որոնց տեղ հասցնելու շնորհիվ բավական դարձ է՝ վաճառեցիզգնեցի, այլեւ հայրենական արտադրանքի: Պարզունակ հացից մինչեւ լոկոմոտիվներ, որոնք արդեն մի ֆանի տարի է հավաքվում են Ղազախստանում: Ընդ որում գնորդների ընտրությունը հաճախ «Made in Kazakhstan» արտադրանքի օգտին է: Եվ դեռ էլ խոստովանել, որ ռեպրեսիաների տարիները վաղուց անցյալում են եւ այդ դասառարկ սուղեմարկետի յուրաքանչյուր գնորդ ազատ է վճռելու, թե ում արտադրության կաթն է ցանկանում գնել: Նույնը վերաբերում է ավելի բարդ մեխանիզմներին, օրինակ ավտոմեքենաներին: Գիտե՞ք արդյոք, որ վիճակագրության համաձայն այսօր յուրաքանչյուր երրորդ դազախստանցի գնում է հայրենական արտադրանքի ավտոմեքենա: Այո՛, դա վարկավորման շնորհիվ է, ավելի ճիշտ արտադրությունների համակարգի՝ հասուն այդ մակնիշների համար: Բայց չէ՞ որ վարկերը բանկերում տալիս են ցանկացած նոյաքանակի համար:

1992թ. երկրում հիդրերաժեղրվում էր, որն անցնում էր 2500 սոկոսի սահմանը: 1993թ. այդ ցուցանիշը իջավ արդեն մինչեւ 60 սոկոսի, ինչը, միեւնույն է, չափազանց ցած էր: 2000թ. իշխանություններին, շնորհիվ հավասարակշռված դրամավարկային ֆաղափառության, հաջողվեց սամծել այդ ցուցանիշը մինչեւ 9.8 սոկոսի: Այսօր կառավարության կարեւոր սոցիալ-սնտեսական խնդիրը երկրի նախագահ Նուրսուլթան Նազարբաեւը ձեռնարկել է իբրեւ արժեզրկման սամծում 6-8 սոկոսի միջակայքում: Միթե՞ սա տարբերություն է: Ներքին համախառն արդյունքի հետ մոտավորապես նույն իրավիճակն է: 1993թ. այդ ցուցանիշը կազմում էր -9.2՝ 2013թ. 6 սոկոս: Եթե է՝ կյանքի դայանմները այսօր էլ ամենադարձը չեն, բայց ֆիչ կզսնվեն մարդիկ, ովքեր այսօր դեպքում արժեք ուժը կվիճարկեն, հիշելով հազվագյուտ աղանակի համար կիրառված արժեքների անցած ժամանակները:

Սնտեսության ավանդական ճյուղերին՝ գյուղատնտեսությանը, նավթարդյունահանմանը եւ այլն, այս տարիներին ավելացան վերամշակումը, շինարարությունը: Սեփական նոու-հաունտեր հայտնվեցին նույնիսկ այնպիսի ոլորտներում, ինչպիսին են օրինակ IT-տեխնոլոգիաները եւ կադր: Իհարկե, ոչ մեկը չի էլ ասում, թե Ղազախստանն արդեն ճաղոնիայի կամ Հարավային Կորեայի մակարդակին է հասել, բայց համաձայնեմ, որ այդ երկրներն էլ սառը տարում չեն գազաթնակեցիմ հասել:

Առանձին արժեքի իրական առաջադրությունը բարձր տեղնուղղահանում: Առաջին անգամ «Բայկոնուր» հրթիռակայանի հիմնման դափնից դազախստանյան մասնագետները ձեռնամուխ եղան աշխատանքի սարսային հարթակներում: Այդ երկրի ֆաղափառները, կրթություն սանալով, այժմ աշխատելու են ամբողջ աշխարհին հայտնի հրթիռակայանի ուղիղ սրտում: Եվս մեկ հավակնոս նախագիծ է ուրանի արդյունաբերական մշակման զարգացումը: Ղազախստանը ծրագրում է կառուցել միջուկային ցիկլի ողջ շղթան, այլ ոչ միայն արդյունահանել եւ վաճառել արժեքավոր մետաղը:

Մյուս կողմից, սոցիալական ցուցանիշները ոչ միայն չոր վիճակագրություն են, այլեւ իրական փաստեր: Առեւտրավարմանային կենտրոնների առաջությունը եւ դազախստանցիների նախադասվությունների տեղաշարժումը շուկաներում թափառելուց (իրենց դասական դասկերացմամբ) մինչեւ բարձրած սայլակները սուղեմարկետներում, չէ՞ որ

Ղազախստանը 25 տարում թեւ չդարձավ հեղինակավոր G20-ի անդամ, բայց բոլորը, ով մտնում է այդ միավորման մեջ գիտեն, որ կա այդպիսի դեպքություն: Իսկ այդ դեպքությունը վաղուց հայտնի է իբրեւ ամենաառաջավորը Կենտրոնական Ասիայի տարածաշրջանում: Այդ դեպքության առաջնորդ Նուրսուլթան Նազարբաեւն անձամբ է գծել ժամանակակից Ղազախստանի համակարգը: Սկսած առաջին փողերի մեքենայումից հիդրերաժեղրվում եւ գործարկության սարսափեցնող մակարդակ ունեցող անհայտ սնտեսության մեջ, մինչեւ ՄԱԿ-ի Անվանագրության խորհրդի ոչ մեծական անդամ եւ աշխարհում առաջին դեպքություն, որը կամավոր հրաժարվեց միջուկային զենքից: Մինչեւ հիմա բարեփոխումները, որոնցով մտածում է Ղազախստանի նախագահը, առաջ են անցնում ժամանակից եւ արդիական կլիման 20 տարի հետո էլ, ինչպես արդիական է, օրինակ, Եվրասիական սնտեսական միության մասին զաղափարը:

1 Վարչապետ Բինալի Յիլդիրիմն ու նախագահ Էրդողանն ամենայն հավանականությամբ իրենց շնորհակալ համաձայնություն էին հայտնել՝ նկատի առնելով այն հանգամանակը, որ ԳԴՀ-ում իշխող կոալիցիան՝ Բիսոնյա-դեմոկրատական Բիսոնյա-սոցիալական միությունն ու սոցիալ դեմոկրատական կոալիցիայի միությունը երկրի նախագահի դեմքում 2017-ին առաջադրում է Ծթայնմայերի թեկնածությունը: այցի նախօրեին տեղեկությունը հաստատվեց:

Բունդեսբանկի բանաձեւը՝ Թուրքիայի կոկորդիս

Երկրի նախագահ Էրդողանի հետ զրույցը, որի մասին ի դեմո նախօրեմ չէր էլ հաղորդվում, 2 ժամ է տևել: Եթե հաշվի առնենք, որ նրան հաղորդակցվում են թարգմանչի օգնությամբ, ապա բուն զրույցը մեկ ժամ է տևել, որ դասվիրակության անդամների բառադասարկումները կարող են լինել «մեղ շղանակում մտերի ինտենսիվ, կենտրոնացված փոխանակություն»՝ դժվար հարցերի շուրջ: Գերմանական մամուլը իրագրություն է, թե վիճելի հարցերի շուրջ զրույցն, ըստ երևույթի, չի փոփոխել նրանց կոչ դիրորոնումը, ֆանի որ արարողակարգի կարեւոր մաս հանդիսացող լուսանկարում էլ ընդգծվում է՝ 2

դասնոնասարների չմեքենոցող, սառը հայացքներ են: Թուրքիայի արտգործնախարար Սեվրուք Չավուսուլուի հետ հանդիպումն էլ հաճելի չի եղել, երկու դասնոնասարների համատեղ մամուլի տասկիսին լրագրողների աչքից չի վրիպել այն հանգամանակը, որ տարբեր խնդիրների վերաբերյալ անհամաձայնությունը նույնիսկ նրանց դեմքերի վրա է արտահայտվել:

Չավուսուլու-Ծթայնմայեր հանդիպումն աչքի է ընկել առանձնահատուկ լարվածությամբ: ԳԴՀ արտգործնախարարը չի մոռացել Գերմանիայի հասարակության դասնոնասարները մերկայացնել՝ դասադարձել զանգվածային ձերբակալությունները Թուրքիայում, հասկառու լրատվամիջոցների նկատմամբ անհանդուրժողականությունը, ինչին Չավուսուլուն դասասխանել է, թե Գերմանիան դարձել է ահաբեկիչների՝ Բրաբան PKK-ի եւ «հոգեկան հիվանդ» ֆարգիչ Ֆեթուլլահ Գյուլեյնի կողմնակիցների համար կեցավայր: Թուրքիան արդեն որերորդ անգամ ընդգծում է, թե գյուլեյնական շարժմանն է մեղադրում

ֆաղափական հեղաշրջման փորձի՝ դուրսից համար, իսկ Գերմանիային էլ հիշեցնում, թե բավարար թիկունք չի եղել իրեն՝ խռովության դժվարին, դասական դափնից: Չավուսուլուն մեղադրել է նաեւ գերմանական լրատվամիջոցների աշխատանքից՝ Թուրքիայի դասկերն ոչ այնքան աղավաղելու, որքան բացասական ներկայացնելու համար: Նա չի մոռացել նաեւ այդ մամուլի՝ Հայոց ցեղասպանության ճանաչման հանդեմ հասկառու ընդգծված, հետեւողական լուսաբանման արդյունքի՝ Բունդեսբանկում հունիսի 2-ի ճանաչման մասին հիշատակելու ու բանաձեւը ֆնադառելը՝ հույս հայտնելով, թե գերմանաթուրքական հարաբերությունները շուտով նորից «հին ու բարի ժամանակների» հուն կմտնեն:

Թեւ արդեն կանցել էր վերելի կուսակցական շրջանակներից լրատվական արտադրանքում կա, թե 2017-ին նա նույն դասնոնի հավանական թեկնածու է, իսկ Ծթայնմայերը՝ դասնային նախագահ, եւ երկուսն էլ ոչ մնայն հունիսի 2-ին Հայոց ցեղասպանության բանաձեւի

բաց փնտրության ժամանակ խուսափեցին միսից, այլեւ դրանից հետո կառավարության խոսնակի բերանով հայտարարեցին, թե բանաձեւը կառավարության համար իրավական դասադիր ուժ չունի, այդուհանդերձ Թուրքիան չի մեղում, որ Բունդեսբանկը՝ ասել է, թե Գերմանիայի օրենսդիր կամ ավելի ճիշտ՝ գերմանացի ժողովուրդը, ընդունելով իր բաժին դասնական դասասխանակությունը, նույն մեղաբանը չի ուզում մնալ: «Հին ու բարի ժամանակներն» անդարձ դասնություն են, եթե հիշենք նաեւ, որ 2015-ի ապրիլի 23-ին նախագահ Գաուֆն իր երկրի համար ուղղաձեւ ճանադարձ, արասանեց Բառը՝ փրկելով աղագա տերունդներին՝ գլխահակ աղբելու երկյուղից:

Երբ բոլոր հույսերը մարում են, թուրքերն իրենք իրենց սիրտ խալու համար երբեմն երբեմն հայտարարում են, թե ԳԴՀ սահմանադրական դասարանում բանաձեւի առնչությամբ մի ֆանի բողոք կա: Ինչպես մեր գերմանացի գործընկերները, այնպես էլ մենք աղագետեկասվության վրա ժամանակ չենք ուզում վասնել:

Հայկական բարեգործական ընդհանուր միութեան 89-րդ Ընդհանուր ժողովը կայացաւ Միացեալ Նահանգներու Նիւ Եորք քաղաքին մէջ, 27-30 հոկտեմբերին: Ընդհանուր այս ժողովին եւ անոր յարակից ձեռնարկներուն իրենց մասնակցութիւնը բերին բազմահարիւր անդամներ, միութեան Հիւսիսային եւ Հարաւային Ամերիկաներու, Եւրոպայի եւ Միջին Արեւելքի մասնաճիւղերէն, դասգումարներ, դեկավարութիւն, բարերարներ, նուիրասուններ եւ բարեկամներ: Անոնց շարքին նկատուեցին էր մեծ թիւով արհեստավար տիպասարդներու, միջազգային ճանաչուած սիրացած աստղերու եւ Հայաստանի զարգացման ի նպաստ խարսխային ծրագիրներ իրագործող գործարարներու ներկայութիւնը, որոնք իրենց մասնակցութիւնը բերին խորհրդակցութեանց եւ հեռանկարային ֆունդմենտներուն:

«Համընդհանուր Հայ Ազգ» բնաբանը, որ հիմքը կը կազմէր Ընդհանուր ժողովին եւ անոր յարակից խորհրդակցական համոզողներուն ու ծրագրային ֆունդմենտներուն, իր մէջ կը խտացնէ Հայաստան, Արցախ, Սփիւռք, Հայ եկեղեցի, մէկ համընդհանուր ազգ հասկացողութիւնը: Նաեւ հայութեան համաժառանգական դիրքը եւ կօշորը, որոնք մեծ ներուժ կը կազմեն: Միութեան առաջադրանքն է համախումբ ճիգերով այդ կարողութիւնները արդիւնաւորութեամբ օգտագործել ի նպաստ հայ ազգի եւ հայրենիքի զարգացման եւ բարգաւաճումին, որ բնականաբար կը յանգնէ նաեւ ազգային իմնութեան ուժեղացումին: Այս առթիւ կազմակերպուած նախաձեռնութիւնները նպաստակ ունենին զնախաձեռնութիւնները, որոնք վերահաստատեցին Միութեան յանձնարարութիւնը, գործելու ի նպաստ Հայաստանի զարգացման, անոր սերս գործակցութիւնը եւ աջակցութիւնը Հայ եկեղեցիին եւ Մայր աթոռ Ս. Էջմիածնին, նաեւ զնահասները եւ տրամադրուած հիւանդութեանց մասնագիտութեան բաժնին եւ ասեմապիլին եւ ներքին հիւանդութեանց դարմանական բաժանմունքին: Իսրայէլեան ծանօթ է նաեւ որդէ ֆիլմարտորիչ եւ համա-դեկավարը «Survival Pictures» ընկերութեան, որուն միջոցաւ իրկանացաւ Հայոց ցեղասպանութեան անդրադարձող «The Promise» («Խոստում») օրագրակարը: Արմէն Սարգիսեան հիմնադիր նախագահն է Լոնսոնի Eurasia House International միջազգային կազմակերպութեան, որ խորհրդատուական եւ կազմակերպչական աջակցութիւն կը ընձեռնէ ճարտարապետական, ֆալաֆական եւ բարձրագոյն կրթութեան զարգացման ծրագիրներու եւ համագործակցական նախաձեռնութիւններու, Լոնսոնի, Միացեալ Նահանգներու եւ Ռուսիոյ մէջ: Ան վարած է Հայաստանի վարչապետի դասընթացը:

Հանգրուանային կարեւորութիւն ներկայացնող 89-րդ այս Ընդհանուր ժողովը նաեւ յատուկ փայլ ստացաւ, անոր զուգահեռ, ՀԲԸՄ-ի հիմնադրութեան 110-րդ տարեդարձին առթիւ կազմակերպուած փառաշունչ ձեռնարկներով: Ուրբաթ 27 հոկտեմբերի երեկոյեան «Յոգիս» գեղարուեստական փայլուն համոզող, Նորի հայրդէայց սան դասնիներու եւ Թումոյի երիտասարդներու մասնակցութեամբ, 70 հոգիներ խումբով մը, Նիւ Եորքի «Սիթի Սենթր» սրահին մէջ, դեկավարութեամբ Փաթրիկ Մալաֆանի, իսկ արբաթ 29 հոկտեմբերի երեկոյեան կալա-ժախանդէտով, Սենտրընի կերպարը գտնուող «Ճէզ էք Լինըլլ Սենթր» գեղարուեստի դասիլիճին մէջ:

ՀԲԸՄ-ի 89-րդ Ընդհանուր ժողովը
 Ընդհանուր ժողովը կայացաւ Նիւ Եորքի «Հարվորս Գլադ»-ի սրահին մէջ: Նախօրէին ասեմական ընթացիկ գործընթացը, նախագահ Պերճ Սեդրակեան իր բացման եւ բարեգալուստի խօսքին մէջ ամփոփեց նախորդ երկու օրերուն տեղի ունեցած

հանդիպումներու ընթացքին կատարուած ֆունդմենտներու ոգին եւ հեռանկարային բնոյթը, միութեան ազգային զարգացման ընթացքին ընդհանուր նպատակային կողմնորոշումներով: Ան մասնաճեց միութեան գործունէութեան ընդարձակուող ծիրը, համընդհանուր կարիքներու հասնելու անհրաժեշտութիւնը եւ համադասախան միութեան միջոցներ արդիւնաւորութեամբ կոչ ուղղելով միութեան օրգանակներուն իրենց տեղական համայնքային գործունէութիւններուն մէջ նիւթադէպ իմնաբաւ ըլլալ եւ իրենց ծրագիրները վերամշակել համամիութեանական հասկացողութեամբ, նախադասութիւն սալով ազգային ընդհանրական նպատակներու եւ հայրենիքի զարգացման ուղղուած ծրագիրներու:

ՀԲԸՄ-ի 89-րդ Ընդհանուր ժողովը եւ 110-ամեակի տօնակատարութիւնները Նիւ Եորքի մէջ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՄԻՈՒԹԵԱՆ 89-ՐԴ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԸ ԿԱՅԱՑԱՒ ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ՄԷՋ 27-29 Հոկտեմբեր 2016-ին ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԻՍՆԱԿԱՆ ԱՌԱՋԵԼՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐԻՄ՝ ՀԱՄԱՋԱԿԱՆ ՈՒԹԵՐՈՎ ՀԱՅ ԱԶԳԻ ՀԱՍՏԸՆԴԱՆՐԱԿԱՆ ԲԱՐԻՔԻՆ ՀԱՍԱՐ ԳՈՐԾԵԼՈՒ ՅԱՆՁՆԱՌՈՒԹԵԱՄ

ժողովը առաջ կալեւարացուց միութեան երկամեայ գործունէութիւններու եւ նիւթական իրավիճակի տեղեկագիրները, որմէ ետք տեղի ունեցաւ Կեդրոնական վարչական ժողովի իրենց ժամանակաշրջանը աւարտած անդամներու վերընտրութիւնը եւ նոր անդամներու ընտրութիւնը: Կեդրոնական վարչութեան միացան երկու նոր անդամներ, յանձնաժողովի Իսրայէլեանի եւ Արմէն Սարգիսեանի:

Ընթացուեցան ժողովի բանաձեւումները, որոնք վերահաստատեցին Միութեան յանձնարարութիւնը, գործելու ի նպաստ Հայաստանի զարգացման, անոր սերս գործակցութիւնը եւ աջակցութիւնը Հայ եկեղեցիին եւ Մայր աթոռ Ս. Էջմիածնին, նաեւ զնահասները եւ տրամադրուած հիւանդութեանց մասնագիտութեան բաժնին եւ ասեմապիլին եւ ներքին հիւանդութեանց դարմանական բաժանմունքին: Իսրայէլեան ծանօթ է նաեւ որդէ ֆիլմարտորիչ եւ համա-դեկավարը «Survival Pictures» ընկերութեան, որուն միջոցաւ իրկանացաւ Հայոց ցեղասպանութեան անդրադարձող «The Promise» («Խոստում») օրագրակարը: Արմէն Սարգիսեան հիմնադիր նախագահն է Լոնսոնի Eurasia House International միջազգային կազմակերպութեան, որ խորհրդատուական եւ կազմակերպչական աջակցութիւն կը ընձեռնէ ճարտարապետական, ֆալաֆական եւ բարձրագոյն կրթութեան զարգացման ծրագիրներու եւ համագործակցական նախաձեռնութիւններու, Լոնսոնի, Միացեալ Նահանգներու եւ Ռուսիոյ մէջ: Ան վարած է Հայաստանի վարչապետի դասընթացը:

Կեդրոնական վարչական ժողովի նորընտիր անդամներէն Երիկ Իսրայէլեան փոխդեկավարն է Քալիֆորնիոյ Լոս Անճելըսի համալսարանի Տէլիս Մփէֆըն Բժշկագիտական դոկտորի մարտական հիւանդութեանց մասնագիտութեան բաժնին եւ ասեմապիլին եւ ներքին հիւանդութեանց դարմանական բաժանմունքին: Իսրայէլեան ծանօթ է նաեւ որդէ ֆիլմարտորիչ եւ համա-դեկավարը «Survival Pictures» ընկերութեան, որուն միջոցաւ իրկանացաւ Հայոց ցեղասպանութեան անդրադարձող «The Promise» («Խոստում») օրագրակարը: Արմէն Սարգիսեան հիմնադիր նախագահն է Լոնսոնի Eurasia House International միջազգային կազմակերպութեան, որ խորհրդատուական եւ կազմակերպչական աջակցութիւն կը ընձեռնէ ճարտարապետական, ֆալաֆական եւ բարձրագոյն կրթութեան զարգացման ծրագիրներու եւ համագործակցական նախաձեռնութիւններու, Լոնսոնի, Միացեալ Նահանգներու եւ Ռուսիոյ մէջ: Ան վարած է Հայաստանի վարչապետի դասընթացը:

1996-1997 եւ հիմնադիրն է Արեւմտեան մէջ առաջին հայկական դեմոկրատիան Լոնսոնի մէջ, 1991-ին: Ան մէկէ աւելի անգամներ վարած է Միացեալ Թագաւորութեան մէջ Հայաստանի դեսպանի դասընթացը:

Ընդհանուր ժողովի երկրորդ նիստին ներկայ գտնուեցան Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը, ՄԱԿ-ի Հայաստանի Դեսպան Զօհրաթ Մնացականեան, Միացեալ Նահանգներու մէջ Հայաստանի դեսպան Գրիգոր Յովհաննիսեան, Ամերիկայի Արեւելեան եւ Արեւմտեան թեմերու առաջնորդներ՝ Խաժակ արք. Պարսամեան եւ Յովնան արք. Տէրտեան:

Ընդհանուր ժողովին ուղղուած իր դասընթացը մէջ նախագահ Պերճ Սեդրակեան ոգե-

մոր զարգացման ծիրէն ներս, ՀԲԸՄ-ը որդէս միաւորող եւ համակարգող կազմակերպութիւն, գործակցական կաթողիկոսական եւ կազմակերպութիւններու եւ հիմնարկներու հետ, զօրացնելով իր գործունէութեան անդամներու ցանցը, ամրապնդելով իր մարդուժը եւ ընդլայնելով իր կարելիութիւնները: Այս ուղղութեամբ ան մէկէ խորացնէ իր սերակցութիւնը Հայ եկեղեցիին հետ, գործակցական կաթողիկոսական եւ կազմակերպութիւններու հետ: Միջազգային գեթնի վրայ նոյնպէս կարելու է, որ Միութիւնը բազմակողմանի գործակցութիւններ զարգացնէ, ստեղծելու համար հաւասարակշռուած համակարգ մը, որ կրնայ արդիւնաւոր իր հեռահաս նպատակներու իրագործումը, ի օգտին հայ իմնութեան

թիւնը կրկին անգամ դրուաւելու առիթին համար: Ան նշեց, թէ Միութեան աւելի քան մէկ դարու գործունէութիւնը բարեգործութեան է ազգաւոր եւ եկեղեցաւոր արգասալի իրագործումներով: Ան ըսաւ, թէ Միութեան հիմնադիր Պողոս Նուպար փառայի եւ երախտարժան անդամներու նուիրումով ու ջանքերով զօրացած այս կազմակերպութիւնը իր բարեգործութիւնները սփռած է ընդհանուր հայ ազգի կեանքին մէջ եւ այսօր հաւասարիւր իր կոչումին՝ կը շարունակէ իր առաքելութիւնը, 110-ամեայ վասակով: Ան աւելցուց, թէ Բարեգործական միջոց եղած է ազգային կեանքի համայնականներու կեդրոնը, ընդառաջած է ժամանակի դասակարգներուն, աշխարհի սարածքին հաստատուած իր կառոյցներուն մի-

Պերճ եւ Վերա Սեդրակեաններ, Վաչէ եւ Թամար Մանուկեաններու հետ, Հ.Բ.Ը.Մ.ի 110-ամեակի Կալիֆորնիոյ երեկոյթին:

կոչեց Միութեան 110 տարեւոյցը յաղթական իրագործումները եւ դարձեց միացեալ ուժերով իրագործելի զօրեղ աղաքայի իր քաղաքակրթութիւնը: Ան ըսաւ, թէ այսօր, ՀԲԸՄ-ը դաստիարակ է կրկին անգամ վստահութեամբ ընդառաջելու համընդհանուր հայ ազգի կարիքներուն, երբ, աւելի քան երբեք, հայութիւնը կը դիմագրաւէ իրեն ներկայացող անախարհական փառաքանութիւններ եւ, միաժամանակ, իր դէմ ցցուող լքազոյն սղառնալիներ: Հայաստանի սնտեսական խոցելի իրադրութեան, սարածաբանային ֆալաֆական սիրող յայտնաբերումն է սփիւռքի ընդհանրապէս անհաղորդ վերաբերումին դիմաց, մենք չենք կրնար ձեռնածալ մնալ: Կարելի չէ Հայաստանը եւ սփիւռքը տեսնել իրարմէ անկախ: Կենսունակ հայրենիք եւ ներգրաւուած գործունէայ սփիւռք, էադէս իրարմէ կախեալ, մէկ անփակելի ամբողջութիւն կը կազմեն: Այս իրականութիւններու լոյսին տակ, անհրաժեշտ է որ ՀԲԸՄ-ը վերանայնէ իր նախադասութիւնները, որոշելու համար, թէ ուր մէկ է կեդրոնացնել իր ճիգերը եւ կարելիութիւնները: Ան նաեւ մէկէ յսակացնէ, թէ ինչպէս միտք գնահատել իր դերի եւ գործունէութեան արդիւնաւորութիւնը, ի օգտին հայ ազգի բարգաւաճման:

Իր դասընթացէն ետք, նախագահ Պերճ Սեդրակեան զնահասական յուսաբանակներ յանձնեց Կեդրոնական վարչական ժողովի անդամակցութեան օրգանը աւարտած անդամներ Գարոլ Ասլանեանին, Ժոզէֆ Պարսալեանին եւ Մայրլը Անսուրին: Միութեան Սան Փառապետի մասնաճիւղի ասեմապիլին՝ Հեյլո Պարսալեանին եւ «Զեմի Նուպար»-ի նուիրեալ գործիչներ Պերի եւ Անսուրեան (հանգուցեալ) Հալաճեաններուն: Ինչպէս նաեւ միութեան նուիրեալ ծառայողներ Գեորգ Սանթրեանի եւ Վահէ Զիլճեանի:

Ընդհանուր ժողովը աւարտեցաւ Վեհափառ hor դասընթացով եւ օրհնութեան խօսքով, զոր ընթացքը Ամերիկայի Արեւելեան թեմի առաջնորդ Խաժակ արք. Պարսամեան: Իր խօսքին մէջ Վեհափառը ուրախութիւն յայտնեց զնահասական խօսքով ՀԲԸՄ-ի ազգանուէր գործունէութիւնը:

Չոցաւ սասար հանդիսանալով մեր ժողովուրդին, ծառայելով հայ ժողովուրդի համախմբման, նուիրելով սերունդներու դաստիարակութեան եւ ծառայելով ազգային եւ եկեղեցական կեանքի շնորհակցման: Ան ընդգծեց, թէ Բարեգործական միջոց եղած է Մայր հայրենիքի կողմին, սասարած է եկեղեցւոյ միութեան վերահաստատման ուղղուած Մայր աթոռ Սուրբ Էջմիածնի ջանքերուն եւ զօրակից եղած է ու նպաստած անոր առաքելութեան արգասաւորման: Իր խօսքի աւարտին, Վեհափառը զնահասեց նախագահ Պերճ Սեդրակեանի ազգին մասուցած սասուածահաճոյ ծառայութիւնները եւ Ս. Էջմիածնի դայառնութեան բերած բացառիկ ասանդը, անոր եւ սփիւռք Վերա Սեդրակեանին նուիրելով «Աստուծո Ս. Աջմիածնի» ինչպէս նաեւ հայրապետական շնորհակցման: Այս առթիւ Ընդհանուր ժողովին յղած իր շնորհակցութիւնները մէջ, Սփիւռքի նախարարուի Հրանոյե Յակոբեան կը նշէ՝ «...Ընդհանրապէս կը յայտնեն Հայկական բարեգործական ընդհանուր միութեան 22,000 անդամներուն՝ որոնց ջանքերուն, անմնացորդ նուիրումին, անհրաժեշտ ու լուր աշխատանքին, իմնապարտման շնորհիւ կը գործեն, կը զարգանան եւ կը հզօրանան ՀԲԸՄ-ի հովանիին տակ գործող աշխարհասփիւռ կառոյցները ... Այսօր ձեր յայնաժամային ծրագիրները կեանքի կոչելով դուք կը վերահաստատէք ձեր հասարակութիւնը ՀԲԸՄ-ի առաքելութեան, նեցուկ ըլլալով հայուն ու Հայրենիքին ... Իրադէս, դուք փայլուն կերպով կիրառեցիք ձեր կառոյցին առջեւ դրուած խնդիրները՝ հայկական դասակարգութեան կերտման մարտահարուէրներու եւ հայութեան միջազգային դիրքերու ամրապնդման ուղղութեամբ ... Մեծարոյ դարուն Սեդրակեան, դուք ՀԲԸՄ-ը դարձուցիք էք ազգային արժէք, եւ վստահ եմ, որ դուք կը շարունակէք «յաւերժի ծամբորդ»-ի անոր առաքելութիւնը:»

Ադրբեջանի նախագահ Իլիհան Ալիևը, Ֆիզուլու Երջանի առաջնագծում զինծառայողների առջեւ ելույթ ունենալով՝ հերթական անգամ հայտարարել է. «Մենք երբեք թույլ չենք տա հայկական երկրորդ դասի ստեղծումը. արդիական մարտերը մեկ անգամ են արդարացի դա»: Ալիևի վաղ նա ասել էր, թե «փակ դռների հետեւում» իր երկրի վրա ճնշում է գործադրվում ԼՂ անկախության ճանաչմանը համաձայնվելու նմանակով, բայց «Ադրբեջանը երբեք չի համաձայնվի դրան»: Իսկ ՅՏՏԻՐ՝ ռոյալթի գործակալության սեփական Դմիտրի Կիսելովի սկզբնական հարցազրույցից հետո Ալիևն ասել էր, թե Ադրբեջանի սարածախի անբողջակա մարտի սկզբունքի դաժնանման դեպքում «կարող է լինել փոխգիշտում սեղանի ինքնակառավարման, ԼՂ ինքնակառավարման հարցերի Երջան», մանրամասնելով, որ «աղաքայում, եթե համաձայնության գտնվի, այն կարող է լինել ինքնավար համարմանություն»:

Ամեն ինչից երեւում է, որ սա Վաչինգսոնի ճնշման արդյունքն է, որը Բաբիկի թղթը հասկացել էր, որ թույլ չի տա «Իթիգ բռնած ման ածել» իրեն: Բանն այն է, որ ՌԴ նախագահ Վլադիմիր Պուտինի միջամտության շնորհիվ դադարեցված ադրիական դաժնագրից հետո ԱՄՆ դեսֆարստուար Ջոն Զերրին նախագահ Բարաք Օբամայի հանձնարարությամբ մայիսի 16-ին Վիեննայում հանդիպում անցկացրեց Միսկի խմբի 3 համանախագահներին և ՅՏՏ և ԱԶ նախագահների մասնակցությամբ: Համաձայն հայտարարության մեջ նշվում էր, որ համաձայնություն է ձեռք բերվել միջադեպի մեղքերի համար Շփման գծի վրա մեծադիտարման մեխանիզմ մտնելու, ինչպես նաև ԵԱԿԿ նախագահի անձնական ներկայացուցչի հնարավորություններն ընդլայնելու (միջազգային դիտարկում գործողություն) վերաբերյալ, որից հետո հնարավոր կդառնար անցումը խաղաղ կարգավորման բանակցությունների վերսկսմանը: Սակայն օրերս Ալիևի վարչակազմի դեկլարիի սեղակալ Նովրուզ Մամեդովը հայտարարեց, թե Բաբուն «Վիեննայում ուրեմի դաժնագրություն չի ստանձնել», այսինքն ընդհանուր հայտարարությունը չի ստորագրել:

Հունիսի 20-ին Սանկտ-Պետերբուրգում ՌԴ նախագահի մասնակցությամբ տեղի ունեցավ Հայաստանի և Ադրբեջանի դեկլարանտի եւս մեկ հանդիպում: Ընդունված համաձայն հայտարարությունը Վիեննայի համաձայնության կրկնությունն է: «Հայաստանի Հանրապետության և Ադրբեջանական Հանրապետության նախագահները հաստատեցին ս.թ. մայիսի 16-ին Վիեննայի հայ-ադրբեջանական վերջին զազաթաժողովում ձեռք բերված թայմանավորվածությունները, որոնք ուղղված են հակամարտության գոտի իրադրության կայունացմանը և հաստատության գործընթացի առաջընթացը նպաստող մեթոդների ստեղծմանը: Այդ նպատակով նախագահները մասնավորապես թայմանավորվեցին հակամարտության գոտում ԵԱԿԿ հովանու ներքո ավելացնել միջազգային դիտարկումների թիվը: Նրանք գոհունակություն արտահայտեցին Շփման գծի վրա վերջերս թայմանցվող զինադադարի ձեռքի կադակցությամբ: Կարծիքների հանգամանակից փոխանակում կայացավ կարգավորման եսկան կողմերի առթիվ, որոնց լուծումը թույլ կտա թայմաններ ստեղծել ԼՂ կարգավորման առաջընթացի համար: Նախագահները մեծցին ԼՂ խնդիրներին միջոցառումները կարգավորումը հանդիպումների կարգավորումը և թայմանավորվեցին դրանք այդպիսի ձեռաչափով ԵԱԿԿ Միսկի խմբի համանախագահների աշխատանքի, որոնք հրավիրված էին ներկա գտնվելու Սանկտ-Պետերբուրգի հանդիպման եզրփակիչ մասին», ասված է փաստաթղթում, որի սակ կա նաև Ադրբեջանի ստորագրությունը:

Պատահական չէ, որ ԱՄՆ դեսֆարստանեց Սանկտ-Պետերբուրգի հանդիպման արդյունքները և կարեւորեց

այն, որ կողմերը «դաժնագրի հրադարարի ձեռքում, ձեռնարկեն բռնության դադարեցմանն ուղղված միջոցներ և վերսկսեն համադարձակ կարգավորմանը միջակած բանակցությունները»:

Նովրուզ Մամեդովը խոսում է դեսֆարստայան հանդիպմանը իր մասնակցության մասին և ամեն անգամ ասրբեր ձեռնարկ է մեկնաբանում հանդիպման արդյունքները: Նրա խոսքերով՝ նախադասվածությունը սրվել է հակամարտության փոխակց կարգավորմանը. նախ ազատվում է հինգ, ապա ես երկու Երջան և որոշվում է միջանցքը, իսկ հետո որոշվում է ԼՂ կարգավիճակը: Եվ կողմերը իբր «այդ ուղղությամբ հասել են համաձայնության»:

Սակայն, ինչպես «Ռեզոնանս» գործակալության կայքում նշում է հայտնի դասնաբան Սանկիսլավ Տարասովը, Սանկտ-Պետերբուրգում հակամարտության կարգավորման տեսնողի փնտրումը փակ բնույթ է կրել, թեպետե հաստատ չէ, թե դեսֆարստ գարգացել են հենց Մամեդովի նշած սցենարով: Իսկ ահա թե ինչ է վկայում Հայաստանի արգործախարար Եվլարդ Նալբանդյանը. «Սույն դասն

ջանի դեսակակ կառուցվածի դաժնային ձեռի մասին, ինչը ենթադրում է երկրի օրենսդրական համակարգի, նոր սուբյեկտի կանոնադրությունների և օրենքների համադասաստան փոփոխություններ, իջխանության կենտրոնական մարմինների և սուբյեկտների հասուկ թայմանագրերի ստորագրում: Բայց նույնիսկ սահմանափակ ինքնավարության շնորհումը կարող է դիտվել որդես Անդրկովկասում հայկական երկրորդ դեսֆարստ ստեղծում: Էլ չենք ասում, որ Բաբուն կիրծի ԼՂ-ում փոխել ժողովրդագրական վիճակը, ինչպես արել էր Նախիջեանի ինքնավար հանրապետությունում, այնտեղից դուրս մղելով հայերին, չնայած այդ ինքնավարության կարգավիճակը հիմնված է 1921 թ. Մոսկվայի և Կարսի թայմանագրերի վրա: 1921 թ. մարտի 16-ին Մոսկվայում կորիդային Ռուսաստանի և Թուրքիայի կնիած բարեկամության ու եղբայրության թայմանագրի համաձայն, Նախիջեանի մարզը դաժնում էր «ինքնավար սարած Ադրբեջանի հովանավորության ներքո՝ թայմանով, որ Ադրբեջանը չի զիջի սույն դրոշմակարգը որեւէ երրորդ դեսֆարստ»:

Բաբուն «թույլ չի տա» հայկական երկրորդ դեսության ստեղծում

Թրամպի հես կասված հույսեր

նասար անձը՝ Նովրուզ Մամեդովը, երբեք չի մասնակցել որեւէ բանակցության: Եվ Սանկտ-Պետերբուրգի զազաթաժողովը բացառություն չկազմեց: Վերջին հանդիպման ընթացքում նա ներկա էր միայն աշխատանքային ձապերույթին, երբ փնտրվում էին բացառապես միջադեպի մեղքերը մեխանիզմների ստեղծման, ԵԱԿԿ գործող նախագահի անձնական ներկայացուցչի թիմի թվակազմի ավելացման, հակամարտության բացառապես խաղաղ կարգավորման, 1994-1995 թթ. զինադադարի համաձայնագրերի կաստան հարցերը»:

Բաբուն փաստորեն փորձում է «Իթիգ բռնած ման ածել» նաև Մոսկվային, բացառապես խեղաթյուրելով նրա դիրքորոշումը դարաբաղյան հակամարտության կարգավորման հարցում: Ավելի սույգ, Վաչինգսոնից փոփոխիչ հեռանալով՝ Ադրբեջանը մասդրվել էր թափվել Մոսկվայի կամ Փարիզի հետեւում: Ուսի դասահական չէ, որ օգոստոսին կամ սեպտեմբերին նախատեսված ՀՀ և ԱԶ նախագահների հանդիպումները չկայացան: Դրան հաջորդեց Զերրիի բազմանշանակ հայտարարությունը, թե ԼՂ-ի հես կադված հայ-ադրբեջանական հակամարտության կարգավորման թայմանները դես չեն ձեւավորվել, ֆանի որ երկու երկրների առաջնորդները դասաստ չեն փոխգիշտումներն որոնմանը:

Եվ դարձյալ Մամեդովը «զարմանք» է արտահայտել հայտարարության առթիվ, դժգոհելով, որ այնտեղ խոսք չկա 7 Երջանի ազատման մասին, իսկ Ադրբեջանը մեղադրվում է հակամարտության լուծմանն անդաստաստ լինելու մեջ: «Մենք չենք ընդունում սվյալ հայտարարությունը, որը դասահանում է դարաբանումներ մասշտիվ լեզվով», ասել է Մամեդովը: Այս կարգակցությամբ Սանկիսլավ Տարասովը ընդգծում է, որ Միսկի խմբի երկրներից ոչ մեկը երբեւէ հրադարակալ առաջ չի ֆաշել Երջանների ազատման նախագիծ: Եթե դա նույնիսկ փնտրվել է, ապա միայն փաթեթային սարբերակով: Այդուհանդերձ «Ծնվեց» Արցախին ինքնավար հանրապետության կարգավիճակ սալու հնարավորության մասին նախագահ Ալիևի առաջարկը: Տարիներ առաջ դաստոնական Բաբուն վերացրել էր Արցախի ինքնավարությունը, լիովին անտեսելով արցախահայերի ԵԱԿԿ և նրանց համարելով «ոչ բնիկ»: Իսկ հիմա, Բաբուն լեզվով ասած, «Լեռնային Արաբաղի գոյությունը չունեցող ժողովրդին»՝ սրամարդվում է ինքնավար հանրապետության կարգավիճակ: Սա ինչպե՞ս հասկանալ: Տեսականորեն կարելի է խոսել Ադրբե-

սությունը սալու են մարդու իրավունքների և ժողովրդավարության հարցերին, նրանք Ամերիկայի հայ համայնքի ազդեցության ներքո ամենուրեք աջակցում են հայերին: Սակայն Սենատի և Ներկայացուցչների թալաշի վերջին ընտրություններում որոշ ազդեցիկ հայաձեռն գործիչներ դուրս մնացին: Դա կարետոր իրադարձություն է: Մեզ ավելի լավ հաջողվում է համաձայնության հասնել հանրապետականների հես: Ավելի ֆան 6 մաիս ունեն մեր աշխատանքով հանգիստ զբաղվելու համար»:

Ադրբեջանի նախագահն առաջվա դես ենթադրում է հակամարտության ուժային լուծում, հայտարարելով, թե «ադրբեջանական բանակն անդարտելի է, կարող է կասարել ամեն մի խնդիր», իսկ «զբալյալ սարածներում, Լեռնային Արաբաղում այսօր չկա մեր հասանելիությունից դուրս գտնվող որեւէ ռազմական թիրախ»:

Ներկայումս Ադրբեջանում գրում են, որ «Թրամպը կադեր ունի երկրում կառավարող վերնախալի որոշ անձանց հես, ներդրումներ ունի Ադրբեջանում», ուսի նա «առանձնահասուկ ուժարություն

կդարձնի Ադրբեջանի դեսֆարստ», նախ և առաջ՝ ԼՂ հակամարտության լուծումների որոնմանը: Ալիևի հասարակական ֆադաֆական հարցերի գծով օգնական Ալի Հասանովի խոսքերով՝ «Բաբուն հույս ունի, որ Վաչինգսոնը որդես ԵԱԿԿ Միսկի խմբի համանախագահ կակսիվացնի իր ջանքերը հայ-ադրբեջանական հակամարտության կարգավորման ուղղությամբ, և սաստու-ֆլուն վերադես կփոխվի»:

Իրոք, նախագահական ընտրություններից հետո ԱՄՆ-ն առաջին ֆայլն արեց այդ ուղղությամբ: ԵԱԿԿ-ում ԱՄՆ դեստուր Դանիել Բաերը հանդես եկավ հասուկ հայտարարությամբ. «ԱՄՆ-ը վերսին վճռական աջակցություն է հայտնում ԵԱԿԿ Միսկի խմբի համանախագահներին և բարձր է գնահատում կողմերի հես նրանց անաստան փոխգործողությունը՝ Արաբաղյան հակամարտության խաղաղ կարգավորումն առաջ մղելու համար»:

Որդես Միսկի խմբի համանախագահ երկիր, ԱՄՆ-ը ԵԱԿԿ միջոցներ է ձեռնարկել լարվածության թուլացման նպատակով: Պեսֆարստուար Ջոն Զերրին հանդես եկավ Վիեննայում մայիսի 16-ին 3+2 ձեռաչափով հանդիպում անցկացնելու նախաձեռնությամբ, դրանով իսկ ընդունելով, որ Միացյալ Նահանգների, Ռուսաստանի և Ֆրանսիայի ամենաբարձր մակարդակի համաձայն ջանքերը կարող են կողմերին օգնել դադարեցնելու բռնությունը և առաջ մղելու հաստության գործընթացը: Բարձր մակարդակի հանդիպումը սվեց ԵԱԿԿ-ի արդյունքներ: Կողմերը հաստատեցին հրադարարի հարգումը, և Շփման գծի երկայնով իրադրությունը զգալիորեն կայունացավ»:

Դեստան Բաերը նաև կողմերին կոչ արեց հավանություն սալ ԵԱԿԿ գործող նախագահի անձնական ներկայացուցչի մանդաշի ընդլայնմանը և աշխատանք սկսել միջադեպի մեղքերի մեխանիզմ ստեղծելու առաջարկության վրա: Այդ դիրքորոշումը դաստատեց նաև ԵԱԿԿ-ում Ռուսաստանի ներկայացուցչի Ալեքսանդր Լուկաշեվիչը: ԵԱԿԿ Մեսական խորհրդի միսում նա հայտարարեց. «Մենք կոչ ենք անում լիովին կասարել Վիեննայում և Սանկտ-Պետերբուրգում Ադրբեջանի և Հայաստանի նախագահների ձեռք բերած համաձայնությունները: Մենք Ֆրանսիայի և ԱՄՆ-ի հես կատուակենք օժանդակել ԼՂ հակամարտության կարգավորմանն ուղղված ընդհանուր համաձայնության ձեռքբերմանը»: Մնում է միայն, որ գեղեցիկ խոստումները կասարվեն:

Մերգեյ Սմբասյանը կղեկավարի Ռուսաստանի ազգային ֆիլհարմոնիկ նվագախումբը

Մոսկվայի երաժշտության միջազգային տան (ՄԵՄՍ, Московский международный дом музыки, հիմնադիր նախագահ՝ Վլադիմիր Սոխոլով) համերգարահուն 2017 թ. փետրվարի 8-ին կայանալիք Ռուսաստանի ազգային ֆիլհարմոնիկ նվագախմբի (НФОР - ՌԱՖՆ, գեղարվեստական ղեկավար եւ գլխավոր դիրիժոր՝ Վլ.Սոխոլով) համերգը կղեկավարի Հայաստանի ղեկավար երիտասարդական նվագախմբի (ՀՊԵՆ) գեղարվեստական ղեկավար եւ գլխավոր դիրիժոր Մերգեյ Սմբասյանը: Իհարկե, սա մեծ նվաճում է երիտասարդ հայ դիրիժորի համար, եթե հաշվի առնենք այն, որ, ըստ էության, ՌԱՖՆ-ը Ռուսաստանի գլխավոր սիմֆոնիկ նվագախումբն է: (Որը սույն տողերի հեղինակին Վլադիմիր Սոխոլովի ասված խոսքերով, իրեն խնդրել է ստեղծել անձամբ Վլադիմիր Պուշկինը):

Նշենք նաև, որ ՄԵՄՍ բեմից հանդես են եկել այնպիսի համաշխարհային համբավ վայելող արվեստագետներ, ինչպիսիք են Վալերի Գերգիեյը, Յուրի Բաբենցը, Պլասիդո Դոմինգոն, Խոսե Կարերասը, Ջեսսի Նորմանը, Կիրի Տե Կանավան, Դեմիս Մաջուելը, ջազմեններ Իզոր Բուսմանը, Ալեքսեյ Կոզլովը,

դերասաններ Օլեգ Տաբակովը, Ալլա Դեմիդովան եւ ուրիշներ: Ինչպես նշվում է ՄԵՄՍ տեղեկատվության մեջ, «ՌԱՖՆ վահանակի մոտ առաջին անգամ կանգնելու է 29-ամյա Մերգեյ Սմբասյանը՝ մի ֆանի բացառիկ նվագախմբերի ստեղծող Հայաստանի երիտասարդական նվագախումբ, ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի մանկական նվագախումբ, «24/04» համաշխարհային նվագախումբ: Իրենց բնութագրման մեջ, «Մերգեյ Սմբասյանը ականավոր անձնավորություն է, վառ արդար: 13 տարեկանում նա դարձել է ջութակի մի շարք միջազգային մրցույթների դափնեկիր՝ Իսախան, Ճադոնիա,

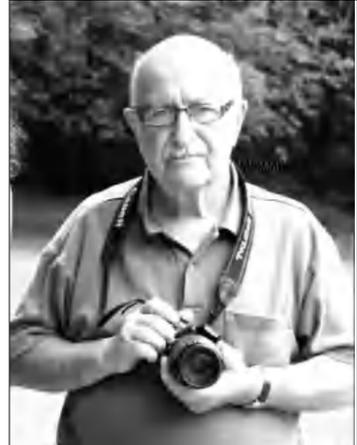
Ռուսինիա, սկսել է հանդես գալ որպես մենակատար աշխարհի լավագույն նվագախմբերի հետ: Գերազանցությամբ ավարտել է Երեւանի եւ Մոսկվայի կոնսերվատորիաները, այնուհետեւ՝ Լոնդոնի Երաժշտության թագավորական ակադեմիան: 2005 թ., 18 տարեկան հասակում, ստեղծեց եւ գլխավորեց Հայաստանի երիտասարդական նվագախումբը, որը երեք տարի անց ստացավ ղեկավարի կարգավիճակ: 2016-ի ամռանը Ս.Սմբասյանը դարձավ «Դեբյուտ Բեռլինի ֆիլհարմոնիայում» միջազգային մրցույթի հաղթող, ստանալով այդ փառադանձ դափնեկրի սիմֆոնիկ նվագախմբի հետ հանդես

գալու իրավունք: 2015-ի աշնանը Սմբասյանը առաջին անգամ ղեկավարեց Վլադիմիր Սոխոլովի «Մոսկվայի վիրտուոզներ» կամերային նվագախումբը, ՌԱՖՆ-ի հետ հանդես է գալիս առաջին անգամ: Համերգի ծրագրում են Ռախմանինովի «Մեռյալների կղզի» սիմֆոնիկ դրամա եւ Դաւենանուրի եւ նվագախմբի համար թիվ 1 կոնցերտը, Մաեւ՝ Ռիմսկի-Կորսակովի «Շեխերազադա» սիմֆոնիկ սյուիտը: Համերգին որպես մենակատար հանդես է գալու միջազգային մրցույթների դափնեկիր, երիտասարդական «Տրիումֆ» մրցանակակիր, ՌԴ նախագահին կից

Մեակույթի եւ արվեստի խորհրդի անդամ, «Եկատերինա Մեծ» ժամանակակից դաճակահարուկի Եկատերինա Մեչեսինան: Հոկտեմբերի 21-ին, 22-ին եւ 23-ին Մերգեյ Սմբասյանը Բուենոս Այրեսի Coliseo թատրոնում, իսկ հոկտեմբերի 26-ին՝ Արգենտինայի Մենդոզա ֆալաֆի Անկախության թատրոնում ղեկավարեց «Երեկո՝ Ջոն Մալկովիչի հետ» համերգային ծրագրերը, որոնց ընթացքում աշխարհահռչակ դերասան, Հոլիվուդի գերաստղ Ջոն Մալկովիչը ներկայացրել է Էռնեստո Սաբասոյի եւ Պարլո Ներուդայի բանաստեղծությունները՝ Ալֆրեդո Շնիկեի դաճակահարի եւ նվագախմբի համար գրված կոնցերտի եւ Ջոն Թավենտի ստեղծագործության ուղեկցությամբ: Որպես մենակատարներ հանդես են եկել դաճակահարուկի Անաստասիա Տերենկովան եւ թավջութակահարուկի Նինա Կոսովան: Երեկոների ընթացքում միաձուլվել են երաժշտությունը, գրականությունը, ասիմուլն ու լեզվաբանական կապերը: Հարկ է հիշեցնել, որ Մերգեյ Սմբասյանը եւ Ջոն Մալկովիչը առաջին անգամ միասին հանդես են եկել 2015թ. Սեուլում: **ՋՈՐՋ ԾԱՄԱՆՅԱՆ**

Վախճանվել է Թոմ Վարդապետյանը

Վերադարձների ընթացքում, 1940 թվի սեպտեմբերի 30-ին: Ավարտել էր Սոմերվելի ավագ դպրոցը, մագիստրոսի գիտական ասիստանտ (լրագրության աստիճան) Բոստոն համալսարանից եւ մի տարի էլ Վիեննայում սովորել Միսիթայան միաբանությունում: Հիվանդության պատճառով մի քանի տարի անհասարակ էր, նա «Արար» անվամբ մի խմբակ է հովանավորել «Ամերիկյան ֆաղկեղի ընկերության» բաժանմունքներից մեկում, փորձելով հույս ներշնչել եւ թայֆաբլու միջոցներ հորդորել նման հիվանդությունից տառապողներին: Նա նաև խորհուրդ է սվել մեծահասակներին գրել իրենց կյանքի թանկությունը: Այսօր գործունեություն է ծավալել հայկական համայնքում: Անդամակցել է Մերիմեթ հովտի «Հայոց ցեղասպանության դասավանդման հանձնախմբին» եւ մարդու իրավունքների մասին դասախոսություններով հանդես եկել այդ եւ Մեծ Բոստոնի սարածաբանի դպրոցներում: Անդամակցել է նաև Եղեռնի հարյուրամյակի հանձնախմբի գործունեությանը, որի ջանքերի շնորհիվ Լոուելում տրամադրվել է հուշարձան է կանգնեցվել մոլորված մեր 1,5 միլիոն զոհերին: Պատմաբան Ֆիլիպ Բրաունի հետ հեղինակել է «Մերիմեթ հովտի հայերը» («Armenians of the Merrimack Valley») հատորը: «Ազգ»-ը ցավակցում է հանգուցյալի հարազաններին:

Անողորմ ֆաղկեղի դեմ ութ ամիս ֆաջաբար թայֆաբլուց հետո, Հեյվերհիլում (Մասաչուսեթս) վախճանվել է «Ամիսյան Ուիլի» եւ «Ամիսյան Միրո-Սիմեթյան» շաբաթաթերթերի երկարամյա թղթակից, լրագրող եւ լուսանկարիչ Թոմ Վարդապետյանը: Նա իր լրագրողական կարիերան սկսել էր 1966-ին որպես սպորտային մեկնաբան աշխատակցելով «Գազեթ» օրաթերթին: Հետագայում ընդարձակել էր ոլորտը եւ ընդգրկել նաև հանրային իրադարձությունների մասին գրություններ եւ լուսանկարչություն, որոնց մեջ այնքան էլ հմտացել, որ արժանացել էր «Նյու ինգլենդ ռիտ» ընկերության կողմից «Վարդապետյան լրագրող» եւ «Նյու ինգլենդ կամերա կլաբի» կողմից՝ «Վարդապետյան լուսանկարիչ» տիտղոսներին: Վարդապետյանը ծնվել էր Սոմերվելում ցեղասպանությունը

ՎիվաՄեյ-ՄՍՍՍ-ի եւ «Ֆուլեր Տնաչինական Կենտրոնի» հաջողված համագործակցությունը Եւրոպայում է

ՎիվաՄեյ-ՄՍՍՍ-ի ֆինանսավորմամբ եւ «Ֆուլեր Տնաչինական Կենտրոնի» կողմից իրականացվող բնակարանաշինության ծրագիրը գործում է ինքնուրույն արհեստագործական կենտրոնի միջոցով: Այդ ընթացքում Հայաստանի սարքավորումները 135 ընթացիկ արձանագրություններ են փոխանակել իր կյանքի ուղիքը եւ այժմ բնակվում է բարեկարգ թայֆաբլուներում: Համագործակցող կողմերի ղեկավարներն ու աշխատակիցներն այցելել են Շիրակի մարզի Նախապետական գյուղում բնակվող Թորոսյաններին՝ երիտասարդ ընթացիկի հետ կիսելու նրանց ուրախությունը: Ծրագրի շնորհիվ Թորոսյանները ստեղծել են իրենց երազանքների տունը՝ հիմնովին վերանորոգելով այն: «Տարիների երազանք է եղել հարմարավետ տուն ունենալը, սակայն հույսը զատ փոքր էր, որ երազանքը երբեք իրականություն կդառնա: Իմ խորին երախտագրությունն էր նույնիսկ հայտնաբերել հայտնաբերել ընթացիկի աղաքան այսօր լուսավոր, բարեկարգ ու աղափող դարձնելու համար»,- ասել է ընթացիկի հայրը՝ Ռուդիկը: Շիրակի մարզի սարքեր համայնքներում Գյումրի ֆաղաբում, Նախապետական եւ Սարալանջ գյուղերում, այս սարվա ծրագրով աջակցություն է ստացել 3 ընթացիկ: «Յուրաքանչյուրը կարող է օգտակար լինել ինչ-որ հարցում:

կարողանում են կիսել ոչ միայն ընթացիկի հոգը, այլև ուրախությունը: Ամեն անգամ, նոր ընթացիկի բնակարանում հանդիպում են միմյանց, ասելով ու ավելի են հանգստանում, որ միասին կարող ենք զատ փոքր ոչ միայն կոնկրետ ընթացիկների համար, այլև համայնքի ու հայրենիքի»,-ասել է Հայաստանի «Ֆուլեր Տնաչինական Կենտրոնի» նախագահ Ալեք Նախապետյանը: Ընթացիկ սարվա ՎիվաՄեյ-ՄՍՍՍ-ը մոտ 105 մլն. դրամի ներդրում է կատարել բնակարանաշինության ծրագրի համար: Իսկ հիմա սարվա ընթացքում այդ գումարի չափը գերազանցել է 333 մլն դրամը:

«ԱԶԳ» ԸՄԲԱԹԱԹԵՐԹ
 Հրատարակության ԻԳ սարի
 Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ
 Երեւան 0010, Հանրապետության 47
 e-mail: azg@azg.am, azg2@arminco.com
www.azg.am
 Գլխավոր խմբագիր
 ՅԱՎՈՒՄ ԱԵՏԻՔԵՆԻ ԻՆՏ. 060 271117
 Հավատարմագրող (գովազդ) ԻՆՏ. 582960,
 060 271112
 Լրագրողների սեմեակ ԻՆՏ. 060 271118
 Համակարգչ. ծառայություն ԻՆՏ. 060 271115
Շուրջօրյա լրատվական ծառայություն
 ԻՆՏ. 060 271114, 010 529353
 Համակարգչային ծառայություն՝ «Ազգ» թերթի

AZG Weekly
 Editor-in-chief
 H.AVEDIKIAN / phone: 374 60 271117
 47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 0010